

*Pilastrić Alešjeve radione
u rapskoj katedrali*

Blagostanje koje se u Dalmaciji razvilo tokom 15. stoljeća i stvorilo jake uvjete za razvoj domaćeg obrta, ispoljilo se i na otoku Rabu. Plodni prisoji Banjole i Barbata, ravnice Drage i Kampore davahu dovoljno ulja, vina i žita, stočarstvo je bilo razvijeno, a grad i ostala пристаништа bijahu povezana trgovinom sa okolnim mjestima, pa su rapski plemići, posjednici i trgovci, jednako kao i predstavnici crkvene i svjetovne vlasti mogli da zidaju utvrde i palače, da umjetnicima ispunjavaju domove i crkve. Stoga su zanatlije koji su se bavili umjetničkim obrtom ovdje uslijavali i zarađivali.

Tokom 15. stoljeća i početkom 16. stoljeća jednako kao i u ostalim primorskim mjestima opaža se i u Rabu, uprkos kuge koja je dvaput harala, jaka umjetničko-obrtna djelatnost. Tada se ukrajuje skulpturom i proširuje kapelama stara katedrala, popravlja se njen zvonik, dobavljaju se nova zvona, a majstor Vicent da Casal San Vaso da Monferra gradi 1523. godine orgulje¹). Mijenjaju se, nažalost neukusno, dijelovi katedralinog pročelja i ciborija, grade se njena drvena sjedala. Dobavljaju se slike Vivarinija i Paola Veneziana. Gradske zidine se pojačavaju, a u gradu se zidaju i pregrađuju kuće

i palače plemića i bogatijih građana kiteći se bogatim kasnogotičkim ili renesansnim arhitektonskim ukrasima. Zidaju se grobišna franjevačka crkva, samostan i crkva u Kampori, klešu se nadgrobni reliefi.

U Rabu tada rade mjesni zanatlije, kamenari, drvodjelci, zlatari i ostali. Tu stižu majstori sa ostalog primorja i iz tuđine, i svi nalaze zarade, otvaraju svoje radione i okupljaju učenike.

Podaci o tome još nisu istraženi ni objelodanjeni. Iznijet ću ih samo nekoliko i to one koje sam našao u starim, ponajviše notarskim, aktima rapskog arhiva, uvjeren da je to tek mali prilog upoznavanju umjetničkog života tokom 15. i 16. stoljeća u

ovom slikovitom gradu, o čijim se je spomenicima dosad pisalo bez spominjanja majstora koji su tu djelovali. Naravno, da je sada ovdje, odakle su se raznosile umjetnine i gdje su se bezobzirno uništavali stari spomenici, nemoguće pronaći sve radove koje spominje arhivska građa, ali ću ipak nabrojiti par podataka o tome.

Među zlatarima koji su imali svoju bratovštinu²⁾, spominju se Vicko Pavlov koji je imao svoj dućan u Srednjoj ulici i krajem 1502. godine izrađivao srebrni kadionik za katedralu³⁾, zatim Nikola Kotoranin⁴⁾, Jurko iz Senja⁵⁾ i neki Majstor Lovro⁶⁾. Pismoslikar Frano iz Hvara pisao je u samostanu Kampore 1453. godine brevijare⁷⁾. Lijevači bronze našli su također ovdje zarade. U srpnju 1460. godine obavezao se je magister campanarum Ivan iz Bergama da će saliti veliko zvono za zvonik katedrale⁸⁾. Veće zvono na zvoniku sv. Petra u Drazi i manje zvono na zvoniku stolne crkve imaju natpis Jakova Calderariususa, prvo je datirano 1593., a drugo 1601. godine⁹⁾. Frey piše da je manje zvono zvonika stolne crkve datirano MDXXXXX godine i predpostavljajući¹⁰⁾, jednako kao Bulić i Dočkal¹¹⁾, da ga je salio čuveni lijevač topova i zvona Ivan Krstitelj de Tolle, Rabljanin koji se je svojim radom istaknuo u Dubrovniku. Međutim, Ivan je umro deset godina ranije od lijevanja toga zvona¹²⁾, pa prema tome se brišu i D'Annuzieva¹³⁾ i Cardonina¹⁴⁾ pjesničko-politička izmišljanja o Ivanovu radu u Rabu.

Napomenut ću usput da se Ivan de Tolle spominje u travnju 1465. godine kao gastald bratovštine sv. Nikole u Rabu¹⁵⁾. U pomanjkanju podataka o njemu prije njegove djelatnosti u Dubrovniku i ova vijest ga jače povezuje sa zavičajem, a slabi pretpostavku onih koji ga odveć povezuju s Italijom¹⁶⁾. Pored toga nije isključeno da je de Tolle ili de Tollis prezime koje proističe od hrvatskog imena Tolislav, Toljen ili Tolimir koje ima nekoliko Hrvata od 12. do 15. stoljeća, a među njima i članovi hrvatskih plemićkih rodova Kačića i Šubića. Postoje tokom tih stoljeća i prezimena Tolenić, Tolenović, Tolimerić, Tolišević¹⁷⁾, a i danas u Splitu postoji obitelj Tolić. U Dubrovniku nalazim u 14. st. klesare Ivana i Pripka Toličevića i zlatarskog šegrta Radišu Tolislavića, koji bijaše stigao 1395. godine da uči svoj zanat u Dubrovnik¹⁸⁾. Prema tome je jasno da su članovi istaknute pučke obitelji u Rabu promijenili svoje slavensko prezime u humanistički oblik de Tollis ili Tolle. Između njih se spominje pored Ivana i notar Kristofor Thole koji je živio u Rabu u isto vrijeme dok je Ivan radio u Dubrovniku. Po svemu tome može se zaključiti da je najistaknutiji naš lijevalac starijeg vremena Hrvat.

Rapski kovač Antun Ivanov izdjelao je i ukrasio 1499. godine strop u crkvi sv. Marije u Skrižju sa ružama, okvirima i zavnutim gotičkim užetom¹⁹⁾.

Tokom 15. stoljeća spominje se ovdje nekoliko kamenara koji su bili porijetlom iz Raba ili su se tu nastanili, okupljajući u svojim radionama šegrte sa otoka i susjednih mjesta. Oni često pored klesarskih i zidarskih izvode i drvodjelske radove, pa ih se zbog toga ujedno nazivlje kamenari i drvodjelci, iz čega se dade naslutiti da je u Rabu sredinom 15. stoljeća bilo još mnogo drvenih kuća, a osobito da su balkoni bili drveni. Možda je to uvjetovala i blizina Senja, odakle se tada izvozila drvena građa i dolazili drvodjelci. U grobišnoj crkvi je grob majstora Frana porijetlom Senjanina, koji je na nadgrobnu ploču dao uklesati svoj bačvarski alat. U dokumentima se često spominje rad brodograditelja, što također znači da su drvodjelski zanat i uporaba drva na Rabu česti. Zidari su međutim izvodili veći dio kuća koje su klesari kitili ukrasima i klesali im pojedine dijelove. Njihovih radova, uprkos bezobzirnom uništavanju rapskih spomenika tokom 19. i našeg stoljeća, ima još mnogo i u izvedbi najljepših zgrada kao što su palače Galzinje, Nimire i Dominisa primjećuje se izraz mjesnih majstora, čija vrsnoća nije doduše uvijek umjetnička. Ti prozori, portali, grbovi i grobovi kasnogotičkog i renesansnog stila koji se vide u rapskim ulicama i crkvama, jednako kao i arhivska građa otkrivaju nam da je ovdje radila skupina domaćih klesara, berući kamen u kamenolomima Lopara ili ga pak dobavljajući iz Istre i Dalmacije.

Među njima spomenut ću najprije one koji su vjerojatno rođeni u Rabu. Tu je majstor Ilija, koji je izveo neki rad od kojega ostaje tek sačuvan kasnogotički reljef triju grbova među kojima se prepoznaje onaj Cara (?) i Nimire sa natpisom: + MO HELIAS FECIT HOC OPVS 1470. Reljef se sada nalazi među kamenim ulomcima sakupljenim u perivoju ljetnikovca Maharž. O majstoru Iliji zasad se još ništa ne zna, tek ga 1472. godine spominje neki notarijalni akt²⁰). U Rabu je jednako kao i u ostalim našim gradovima klesarski zanat prelazio od oca na sina. Zidar Marko iz prve polovice 15. stoljeća imao je oba sina kamenara; Pavla, koji je klesao 1455. godine vrata obrubljena reljefnim štapom biskupu Ivanu Skafi²¹), a tri godine zatim popravljao stupove franjevačke crkve²²), i Krestu koji je imao klesarsku radionu u koju je 1460. godine primio učenika, nekog Ivana iz Hrvatske²³), a 1471. godine zidao i tesao drvene dijelove na kući Ivana A. Skiavine²⁴), u isto vrijeme kada je zidar Petar, također Rabljanin, radio na sakristiji katedrale, popravljao i pregrađivao kuću Minote²⁵). U veljači slijedeće godine sklopio je Petar ugovor za gradnju kuće Laku Kozini iz Bužana²⁶), kojega u dokumentima nazivlju podknez²⁷). Možda je to kuća u Srednjoj ulici na kojoj su nakon pregradnje u 19. stoljeću ostali natpis:

CONTE LACCHO
DE CHOSSINO DE
BUSSANA 1477

i ugaoni polustupovi, rijetki motiv na rapskim, a veoma čest na šibenskim palačama 15. i 16. stoljeća. Vrsnoćom gotičkog kapitela toga polustupa Petar nam se, ako je to doista njegov rad, ne predstavlja kao vješt klesar. U ožujku 1472. godine sklopio je on ugovor za popravak samostana i crkve sv. Andrije; na apsidi otvorio je prozor, a u zvoniku promijenio četiri luka²⁸).

Pored tih kamenara spominju se još u arhivskim spisima druge polovice 15. stoljeća Marko Lončarević rečeni Vrtoguzac, Matij Plavorance, Luka i Vitko Kaligo, Marko Damjanov, majstor Ivan, majstor Jakov, koji je, kako ćemo vidjeti, započeo kapelu Zudeniko, Andrija Tulfo, Martin Žaganja, Nikola Rajković, majstor Valentica i Damjan, koji je 1449. godine sa sinom zidao kuću Jurja Končice²⁹), godine 1455. popravljao crkvu sv. Marina u Kampori³⁰), godine 1459. popravljao franjevački zvonik sv. Ivana, mijenjajući stupove i lukove dvaju prozora³¹), a slijedeće godine vršio popravke na crkvi sv. Marije u Rumki³²).

U arhivskim dokumentima 15. stoljeća nalazim u Rabu kamenare doseljene iz Zadra i Splita, sa Brača i Brionija, iz Rovinja, Bužana, Skrižja, Baške³³) i ostalih mjesta. Oni dolaze da tu rade ili pak da uče klesarski zanat. Prema tome se vidi da je ovdje tokom 15. i 16. stoljeća kamenarstvo bilo razvijeno kao i u ostalim mjestima našega primorja i da je Rab povezivao majstore iz Istre i Kvarnera sa onim iz Dalmacije.

Bartul iz Bergama zidao je 1455. godine kuću plemiću Niku de Leucis³⁴), dvije godine zatim Franici de Citadella³⁵), a sredinom 1492. godine Stijepu Damjanovu Bonu³⁶). Klesar Frano iz Krka zidao je u grobištu kraj porušene crkve sv. Ivana skupa sa Matijom Plavorance 1492. godine kapelu sv. Šimuna po naružbi Šimuna Šegote. Iz ugovora sklopljenog u ožujku vidi se da su je majstori presvodili sedrom i krstatim rebrima, a unutra sazidali oltar i grob³⁷). Sabljar je zatekao još kapelu na mjestu i u svojoj bilježnici sa Raba, koja se čuva u Konzervatorskom zavodu u Zagrebu, zabilježio da je kapelica stajala »iza crkve sv. Ivana«. Njena natpisna ploča uzidana je sada u kuću Gašpara Botkovića u jednoj od gornjih gradskih ulica³⁸):

AD-LAVDEM-OIPTIS-DEI
ET-STOR,-SIMONIS-ET-IVDE
HANC-CAPELAM-SIMON-SE
GOTA-BVSANENSIS-HEDIFI
CARI-FECIT-MCCCCCLXXXII

Na ploči je Šegotin grb, koji se vidi i na kući Mira Dominis u Srednjoj ulici. U ožujku 1524. i u srpnju 1525. godine sklopio je

Frano skupa sa svojim drugom, zidarom Antunom Ripićem ugovor za gradnju kuće braće Galzinja³⁹). Tu se spominju balkoni i stubište sa ogradom od stupića, pa se može naslutiti da je to možda lijepa palača sa širokim renesansnim portalom, skoro uništenim izlijebanim prozorima i grbom Galzinje sučelice crkvi sv. Justine⁴⁰). Ako je to njegovo djelo, onda nam se Frano predstavlja kao dobar renesansni klesar. U listopadu 1525. godine napisao je on svoju oporuku, što vjerojatno znači da je već bio star⁴¹).

X Šibenčanin Juraj Branković stigao je krajem 1495. g. iz Krka u Rab da popravlja gromom oštećeni vrh zvonika stolne crkve⁴²). Godine 1498. sklopio je ugovor sa Rabljaninom Antunom Vergatom, da će mu u crkvi sv. Ivana sazidati kapelu sv. Roka i Antuna i to u blizini kora, sa strane ulice. Kapelu je imao da omeđi sa dva stupa i dva odgovarajuća polustupa, koje je imao da nasloni uz već postojeće crkvene stupove, te da je ogradi ogradicom od stupića poput one u Crnotinoj kapeli. Imao je da izdjela četiri svetačka poprsja za uglove i lijepu nadgrobnu ploču sa Vrgatinih grbom, grob i dio oltara, a sve to za dvadesetdevet dukata⁴³). Prema tome nam je očito da je Branković, koji se i 1508. godine spominje u Rabu⁴⁴), bio kipar i graditelj. Nažalost, njegov rad ne možemo uočiti, jer kapeli nema ni traga, a ne vidi ju se ni na Eitelbergovu nacrtu crkve sv. Ivana⁴⁵).

U svibnju 1499. godine Branković je opet u Krku gdje je preuzeo narudžbu od nadstojnika šibenske katedrale, za izvjesnu količinu crvenkastog kamena tzv. mandulina ili mandolata. Tu vrst mramora dobavljalo se za gradnju šibenske katedrale i sa Raba. Tako je u lipnju 1542. godine naručeno kamenaru Antunu Ripiću petstotina komada. Na šibenskoj katedrali taj kamen se još vidi. (Not. A. Fabjanić 834).

X Svakako, Branković mora da je bio vrijedan majstor, jer je iz Raba, početkom 16. stoljeća, otišao u Dubrovnik i stupio kao graditelj u službu Republike. Postao je ingeniarius magnifice Communitatis Ragusii⁴⁶). Tu ga nazivlju de Arbi, jer je bio stigao neposredno sa Raba.

X Jasniji nam je rad Jurja Dimitrova Zadrana, nastanjenog na Rabu već 1448. godine. On je bio glavni poduzetnik pri gradnji franjevačkog samostana i crkve sv. Eufemije u selu Kampori. Tu se je nekoć nalazila crkva sv. Eufemije, od koje je vjerojatno ostala pleterna ograda u apsidi današnje crkve. Sudeći po tome reljefu Eufemijina crkva bijaše sazidana u 10. do 11. stoljeću u precrmaničkom stilu, a njeno su ime zadržali današnji samostan i crkva, iako ova bijaše posvećena sv. Bernardinu. Darovatelji franjevačke crkve i samostana bio je rapski plemić Petar Car, o čijem su se trošku uglavnom podigle obe zgrade. On je već 1446. godine, kako svjedoči natpis u klausturu bio počeo da diže dio

samostana⁴⁷). U listopadu 1449. godine naručio je klesaru Jurju, koji bijaše porijetlom sa otačja Brionija, dvadesetčetiri osmerostrana stupa, nekoliko ploča, dvije krune bunara i neka vrata za samostan⁴⁸). Juraj je valjda rukovodio izgradnjom samostana te je istog dana ugovorio sa kamenarom Nikolom Zadranimom da mu dube temelje⁴⁹), ali je kasnije gradnju preuzeo Juraj Dimitrov Zadrani, jer je u svojoj oporuci, pisanoj u listopadu 1450. godine, Car spomenuo⁵⁰), da se crkva i samostan zidaju prema sporazumu koji je on utanačio sa Jurjom Dimitrovim. Budući da je Petar Car živio i poslije pisanja te oporuke, došlo je među njima do ugovora u kojem se je, u studenom 1451. godine, Juraj Dimitrov obavezao da će sazidati crkvu sv. Bernardina sa dvoja vrata obrubljena reljefnim štapom, sa potrebitim prozorima i četvornim apsidom, kojoj će sedreni svod imati krstata rebra. Unutrašnjost će biti ožbukana, a tlo pokriveno opekom, gdje će izdupsti i grobnicu. Krov će pokriti izlijebanim daskama i crepovima, a pored glavnog sazidat će još dva oltara i izdjelati dvije kamene zdjele za blagoslovljenu vodu. Podići će zvonik na preslicu sa dva otvora za zvona, a sred pročelja će postaviti uobičajeni okrugli prozor⁵¹).

Sazidat će k tome i klaustar sa stupovima, ogradnim zidovima i drvenim krovom. U klaustaru će postaviti ulaz i stepenište. Za sve te gradnje Juraj se je obavezao da će naručiti zastalno kod posebnog klesara prozore, da će nabaviti pijesak i hraniti pomoćnike, a Petar će mu pored plate posuditi i svoju opremljenu lađu za prenos građe.

X U studenom 1452. godine Juraj Dimitrov je ponovno ugovorio sa Petrom Carem da će podignuti pet kamenih lukova u klaustaru i nad njima južno samostansko krilo, a uz apsidu da će sazidati sakristiju⁵²). Vjerojatno se, dakle, tada odustalo od ranije namjere da se zida klaustar sa stupovima koji su imali da drže drveni krov sa crepovima, valjda poput onoga koji se je još sačuvao u samostanu konventualaca na obali u Splitu i u samostanu na Ugljanu, i počelo se izvađati lukove koji se i danas tu vide.

Juraj Dimitrov Zadrani kao graditelj i rukovoditelj (protomagister) gradnje nije klesao klesarske radove, već ih je po ustaljenom običaju ondašnjih majstora povjeravao klesarima, koji su ih izvodili prema njegovom nacrtu. U veljači 1450. godine naručio je bio Jurku Zadraniu šesnaest prozora možda za ovaj samostan⁵³), a u listopadu 1453. godine, budući da se je gradnja sv. Eufemije vremenski produljila, Juraj je povjerio Antunu iz Rovinja zvanom Hromi, da mu po njegovu nacrtu izvede triumfalni luk i križna rebra nad svetištem, vrata i prozore crkve⁵⁴). »Hromoga« je pri tome pomagao i klesar Juraj iz Modruše, iako je on već bio poznat kao klesar gotičkih arhitektonskih ukrasa.

Njemu je u svibnju 1451. godine Kolan Crnota naručio gotičke prozore sa stršećom pločom i cvjetnim akroterijom, kameni umivaonik sa lukom i akroterijem, te nekoliko menzola⁵⁵).

Na crkvi se i dalje zidalo. Jurko iz Zadra je gradio početkom 1455. godine njen zid⁵⁶), a u studenome 1458. godine darovatelj Car je naručio drvenu građu⁵⁷), a braća Nikola i Antun iz Rovinja donosili su kamen⁵⁸).

Uporedi li se izgled franjevačke crkve u Kampori sa spomenutim ugovorom, vidi se da je Jurjev rad, uprkos kasnijih predgradnja, očuvan. To je jednobrodna crkva, ravna drvena stropa. Na njenom portalu prepliću se gotika i renesansa; četvorni oblik i žljebići na podnožju su renesansni, ali je tordirani stupić još kasnogotički. Nad portalom je renesansno oko obrubljeno lovorvijencem. Šiljasti gotički prozori pobočnih zidova su zazidani i zamijenjeni polukružnim baroknog stila. Šiljati svog križnih rebara i triumfalni luk apsida, projektiran od Jurja Dimitrova, a izveden od Antuna iz Rovinja još su sačuvani, dok su Jurjevi altari skinuti i glavni je zamijenjen sa novijim na kojemu je natpis: A. D. MDCCLV. Jurjeva kasnogotička vrata klaustura sa silaznim stepeništem i svodovi klaustura također su još tu.

Sudeći po tome vidimo da su Juraj Dimitrov, Antun iz Rovinja i Juraj iz Modruše radili u prelaznom gotičko-renesansnom stilu: u žljebićima i u obliku portala, koji sličići onome na crkvi sv. Andrije, u lovorvijencu oka i oblim jednostavnim lukovima klaustura već se osjeća renesansa, kojoj su sva trojica počeli prionovati, ne odustajući od gotičkog stila koji se ispoljio u zvoniku, u pobočnim prozorima križnom svodu svetišta i zakržljalim baldakinima vrh pročelja crkve⁵⁹). Ti motivi baldakina, niski i bez stupova, možda su daleko sjećanje na vitke baldakine vrh pročelja mletačkih crkava Frari i s. Maria del' Orto⁶⁰). Njihovo naginjanje renesansi već u prvoj polovici 15. stoljeća odava da oni nisu u razvoju umjetnosti na našem primorju bili odveć nazadni, iako nisu vrsnoćom svojih radova, barem ne na ovom čednom spomeniku, osobito daroviti majstori.

Juraj Dimitrov je dosta aktivan. Spominje se kao protomaster koji kao spretni poduzetnik vrši ponekad i drvodjelski posao, zato ga i nazivlju ponegdje drvodjelcem⁶¹). Nastanio se u Rabu sa svojom porodicom⁶²) i tu imao radionu u kojoj rade njegovi učenici. Godine 1451. primio je na nauk šibenčanina Blaža Milićeva⁶³). Slijedeće godine mu je učenik neki Splićanin Petar, a 1472. godine uzimlje na sedmogodišnji nauk dvanaestogodišnjeg Šimuna Sitanka iz Bužana⁶⁴). Godine 1451. popravlja i preinačuje sa pet pomoćnika palače Kolana Crnote, izvodeći tu drvene i kamene dijelove, sobe sa ukrašenim gotičkim stropovima, izrezbarenim klupama, kamenim umivaonikom i uzidanim ormarima, te kuhinju, dvorište, stepeništa i balkone⁶⁵). Iste go-

dine popravljiva i zvonik stolne crkve oštećen gromom, ne unoseći pri tome na taj velebni spomenik elemente novog stila, već povodeći se za starim arhitektonskim ukrasima prema zahtjevu nadstojnika⁶⁶).

X Među klesarima doseljenim u Rab tokom 15. stoljeća spominje se Petar iz starog zavičaja naših klesara Radovanova Trogira. U njegovom rodnom gradu radilo je tada nekoliko sposobnih klesara i graditelja, dizali su spomenike Andrija Alešić i Nikola Fiorentinac, pa je Petar, koji baš ne bijaše darovit, iselio možda da se jače ispolji tamo gdje umjetnost ne bijaše još stigla onu vrsnoću kao u njegovu zavičaju. U Rabu, gdje ga nazivlju sculptor za razliku od običnog lapicide, doista je uspio da mu postave kip na najodličnijem mjestu u gradu, vrh portala stolne crkve, što nikad ne bi bio uspio u Trogiru, jer je tu važio umjetnički sud Fiorentinca i Alešića. Možda mu je, naravno, pri tome uspjehu u Rabu pomogla i ženidba za Anicu, kćer bogatog plemića Crnote Crnote⁶⁷). Tom vezom je lakše stekao imanije⁶⁸) i otvorio klesarsku radionu, u koju je primio 1493. godine za pomoćnika Mlečanina klesara Ivana Berzolu, koji se obavezao da će s njim raditi godinu dana⁶⁹). Među njegovim učenicima spominje se i Zadraničanin Ivan Oporović⁷⁰). U srpnju 1497. godine sklopio je ugovor sa nadstojnikom katedrale da će za malu sada srušenu crkvu sv. Ivana, koja je pred stolnom crkvom služila za krštenje, napraviti osmerostranu krstionicu sa reljefnim likom Krstitelja i renesansnim vijencima⁷¹). Krstionica je zatim prenesena u drugu pobočnu kapelu stolne crkve. Njen oblik se slaže sa ugovorom; na sedam četvornih uokvirenih strana o kolutu visi na užetu reljefno voće, a na osmoj je Ivan sa medaljonom jaganca i vrpcom uobičajenih slova: ECCE AGNVS DEI. Lisnati vijenci okružuju gornji i donji rub. Ti mirno stilizirani ukrasi kao i oblik čistog su renesansnog stila. Ukočeni i nespretni Ivanov lik izrezan je sitnim zarezima koji smetaju plastičnosti, dok je voće ljepše i punije oblikovano⁷²). U toj zaostalosti izvedbe lika pred oblikovanjem lisnatih ukrasa primjećuje se nemoć naših domaćih majstora da izraze obline i pokret čovječjeg lika. Motiv voća na vrpici sličan je onome na prednjim lukovima ciborija i na dvjema nadgrobnim pločama: onoj u katedrali iz 1496. godine i onoj u klastru sv. Eufemije.

Kukuljević je pretpostavljao da je ova krstionica rad Andrije Alešića⁷³), a W. Schleyer to hoće da dokaže uspoređujući je sa Alešićevim radovima u Trogiru⁷⁴), ali ovdje objelodanjeni ugovor i zaostalost njene izvedbe jasno očituje da ovo nije rad Andrije, koji je inače mogao, dok je radio u Trogiru da upliva na Petra; tu baš u radionici Alešića i Fiorentinca i treba tražiti začetak Petrovog renesansnog oblikovanja. Ali on nije bio jaka ličnost već slab eklektik, te netom je dulje boravio daleko od toga umjetnič-

kog kruga opet je prionuo gotičkom stilu, tako da je u vrijeme kada je renesansa bila prevladala u Dalmaciji gotiku, u prvoj polovici 16. stoljeća, on još radio starijim stilom. U siječnju 1514. godine obavezao se, naime, da će izdjelati kip pietà za glavni portal i kapitel za stup nad propovjedaonicom stolne crkve⁷⁵). U kapitelu se poveo za ostalim kapitelima starih stupova, dok u kipu što i danas stoji na mjestu za koje je naručen, podražava jednu od onih gotičkih madona sa mrtvim Kristom iz 15. stoljeća kojih ima nekoliko na našem primorju, nemogavši pri tome, osobito u golom tijelu, da sakrije svoju nesprenost. Nije stoga čudno da je Frey ovaj kip smatrao starijim od 1490. godine, kada je umetnut renesansni portal⁷⁶), ali je pogrešno kada ga Dudan smatra čak romaničkim⁷⁷). To mišljenje treba ispraviti jednako kao i Freyovu rekonstrukciju starog nestalog romaničkog portala na kojemu je on ucrtao i ovaj kip⁷⁸). Ovo je uostalom lijep primjer kako su naši domaći majstori zadržali izrazitost gotičkog stila i u drugom desetljeću 16. stoljeća, kada je renesansa već bila dostigla svoj puni oblik. Slabiji umjetnik nije mogao da prihvaća jedre renesansne likove, kao što je usvajao pravilni i jednostavni arhitektonski ukras toga stila. Petar se pri izvedbi likovne grupe nije mogao koristiti predočcima kao što se je četrnaest godina ranije poslužio klesar čistog renesansnog ukrasa na istom portalu, ali jako nevješto on je u ovom kipu ružne i mršave Marije izrazio ono što je želio: skamenjenu majčinu bol nad ubijenim sinom, jednako kao što je to oporim stihovima učinio njemu suvremeni pučki pjesnik crkvenih prikazanja i Marijinog plača, koji su se baš u njegovo vrijeme pjevali i prikazivali uzduž primorja.

X Petar Trogiraniin je poznat i kao zidar. Već u travnju 1499. godine zidao je on Bartulu Kastronu palaču sa balkonima na menzolama u ulici Kneževe palače⁷⁹).

Među kiparima koji su dolazili i radili na Rabu bio je i Andrija Aleši, poduzetni majstor rođen u Draču u Albaniji. On je učio zanat u Zadru, radio u Šibeniku i Trogiru, nastanio se u Splitu, odlazio da radi čak i na Tremite, pa nije čudno da je dospio i na Rab. Kao pomoćnik velikog kasnogotičkog majstora Jurja Dalmatinca i suradnik renesansnog kipara Nikole Fiorentinca, on se je razvio iz kasnog gotičara u renesansnog umjetnika i predstavlja prelazno gotičko-renesansno razdoblje u umjetnosti Dalmacije. Djelovanje mu možemo ograničiti uglavnom između 1435. godine kada počinje da uči, do kraja prvog desetljeća 16. stoljeća kada ga već spominju mrtva.

O njegovu boravku na Rabu malo se zna. Već je nepotpuno objelodanjen natpis iz kojega se vidi da je Aleši sazidao kapelu Kolana Crnote u crkvi Ivana Evangeliste koja je srušena. Kukuljević je naslućivao da je Aleši sagradio kapelu Zudeniko, krsti-

onicu i grobnu ploču biskupa Skafe u stolnoj crkvi, jednako kao i biskupski dvor⁸⁰). Eitelberger je pored Kukuljevića također nepotpuno objelodanio natpis i spomenuo zatim da je Crnotina kapela presvođena krstatim svodom i ograđena kamenom ogradicom, što se još jasnije vidi na njegovu crtežu tlorisa⁸¹). To je opetovao i Jackson⁸²), a Frey je našao kapelu već sasvim srušenu, njene ulomke u nekom perivoju, u stolnoj crkvi i u crkvi sv. Stjepana u Barbatu, a natpis sa Alešijevim imenom uzidan u pločnik sv. Justine⁸³). On je međutim držao da je Aleši sazidao dvije gotičke kapele u crkvi. Dudan je pripisivao Alešiju obje kapele stolne crkve⁸⁴), a Praga je naprotiv smatrao da tu nema ničega Alešijevog⁸⁵), pa tragajući za sarkofagom biskupa Skafe zaključio je da je gotički sarkofag u klastru sv. Eufemije u Kampori Alešijevo djelo, navodno iz 1456. godine⁸⁶). Međutim, taj sarkofag, u kojemu se drži da počiva Mande Budrišić, nema ničeg što bi podsjetilo na Alešijev stil, niti oznake po kojima bi se moglo zaključiti da je to grob nekog biskupa. Čemu uopće tražiti Skafin sarkofag kad već postoji njegova nadgrobna ploča! Praga predpostavlja da bi nadgrobna ploča i dvorišni portal Kolana Crnote mogle biti Alešijeve⁸⁷); za ploču je stalno a za portal vjerojatno. Schleyer pripisuje Alešiju čak i drvena korna sjedala stolne crkve⁸⁸), a Brusić⁸⁹) uz to i drveni okvir triptiha Pavla Veneziana, iako je poznato da Dračanin nije rezao u drvu, a taj triptih ima obični gotički okvir ikona i ničim ne podsjeća na Alešijev stil⁹⁰).

Da bi se razjasnio i upotpunio Alešijev rad na Rabu, potrebno je iznijeti o tome nove, uglavnom arhivske, podatke.

U ožujku 1453. godine obavezao se je Aleši Kolanu Crnoti istaknutom rapskom plemiću, da će mu kroz godinu dana prema svom nacrtu sazidati kapelu u franjevačkoj crkvi sv. Ivana i to s desne strane glavnog ulaza, koju će uzdići na osmerostrane stupove i na menzolu uzidanu u crkveni zid. Obložiti će je pravilnim kamenom, popločati i isklesati nadgrobnu ploču sa lijepo izvedenom lozicom i Crnotinim grbom. Crnota se pak obavezao da će mu pribaviti drvene skele, vapno i željezo potrebno za gradnju, a uz to mu i platiti stoosamdeset zlatnih dukata⁹¹).

Prema tome ne može se smatrati, kao što misli Praga⁹²), da je Aleši ovu kapelu zidao već 1452. godine. U kolovozu 1453. godine mu je počeo da pomaže klesar i graditelj Petar Berčić⁹³), ali mu Aleši nije povjerio dovršetak kapele, kao što se to dosad držalo⁹⁴), jer je u prosincu 1454. godine kada je kapela bila dovršena, naručitelj isplatio Andriju, pri čemu je naglašeno da je on izveo taj rad⁹⁵).

Pri rušenju crkve porušena je i kapela, ali se njen izgled i položaj može razabrati iz ugovora o gradnji suprotne, Skafine, kapele i iz Eitelbergerova crteža⁹⁶). Dijelovi su joj razneseni: ka-

pitele je našao Frey i danas su u jednom vrtu Gornje ulice, njihovi kovrčasti i svinuti listovi odaju Alešijev način rada. Nadgrobna ploča je prenesena na groblje. Sred nje je u kovrčastom gotičkom lišću Crnotin grb sa kacigom vrh koje je hodočasnik. Naokolo je okvir izmjeničnih zubaca, jasno stilizirana lozica i natpis:

MCCCCLIIII D. G. SEVLTRA-NOBILIS-VIRI-SER-COLANI-
DE-CERNOTIS-QVONDAM-DNI-CERNOLI-AC(DOMINE-GOISI-
CE-EIVS-VXORIS-SVORV QVE-HEREDV-ET-PROHEREDVM-QVI-
IN-DNO REQUIESCANT-AMEN.

Kompozicija i plastičnost plitkog reljefa vješto su izvedene. Kasnije je na ploči uklesan pa izbrisan neki natpis, valjda vlasnika Galzinje, a zatim je zapisano ime obitelji Spalatin, čiji grob ploča sada pokriva.

Natpis kapele, polomljen u dvoje, uzidan je pak u pločnik crkve sv. Justine. Dosad je par puta netačno objelodanjen⁹⁷⁾, stoga ga donosim u doslovnom prijepisu:

+ AD - LAVDE-ET-HONOREM-OIPTIS-DEI-ET SR,
COFESOR,-IERONI-ET NICOLAI-AN-CHAPELA
HEDIFICHARI-FECIT-DNO COLANE-Q-DNI-CERNOLI
DE CERNOTIS-MAGISTER-ANDREAS-ALECXI-
DE DVRACHIO-FECI-HOC-OPVS - MCCCCLIIII

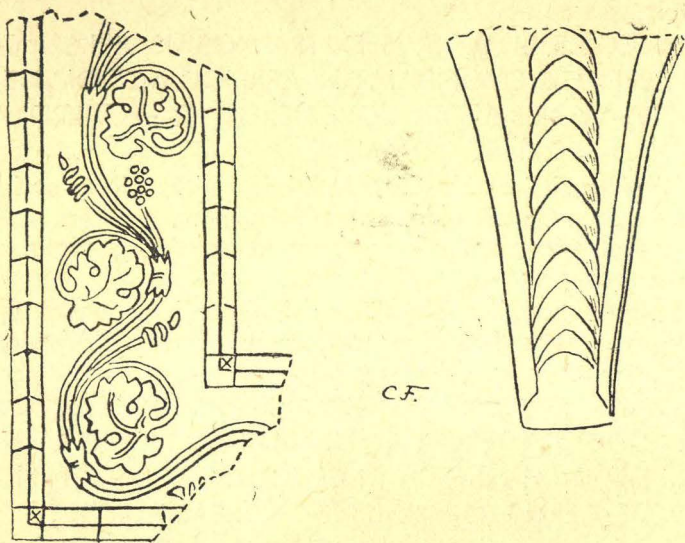
Kapela je prema Eitelbergerovu svjedočanstvu imala i ograde od stupića, koje je također 1454. godine klesao Aleši, kako se to sada doznaje iz jednog od slijedećih ugovora.

Netom je dovršio Crnotinu kapelu u prosincu 1454. godine prihvatio je Andrija i narudžbu rapskog biskupa Ivana Skafe, obavezavši se da će mu izdjelati nadgrobnu ploču sa reljefnim likom u biskupskom ornatu, sa knjigama kraj biskupovih nogu, a jastukom pod glavom, sa grbovima, lukom i savnutim stupićima. Uz rub će uklesati slova, a uokvirat će je zupcima i lozicom poput one Crnotine⁹⁸⁾.

Ta ploča je sada uzidana u sjevernu apsidu katedrale. Blagi Andrijin način oblikovanja primjećuje se osobito u lakim, razigranim i prirodnim naborima biskupove odjeće, a njegova vještina se primjećuje i u okomitom postavljanju štapa koji zadiru u površinu. Bogati kasnogotički okvir luka zavnutih stupića i višecih arkada okružuje ležeći lik. Natpis je dosad ponešto pogrešno objelodanjivan⁹⁹⁾, pa ga se stoga iznosi:

INSIGNIS-PIETATE-PRR-IOHANES-SCAFA-PRAESVL-ARB-
MAVSOLEVM-HOC-SIBI-TM-ALTARE-AVT-CV - OMNI-ORNATV-
TABERNACVLI-DIVIS-HIERONYMO-ET ANASTASIAE - SVA-
IMPENSA-STATVIT-MCCCCLVI.

Okvir spomenut u ugovoru ne okružuje više ploču, raznijeli su ga, ali sam mu dijelove našao u lapidariju koji se uređuje u dvorištu palače Nimira: na njemu se vijuga lozica sa viticama, lišćem i grožđem, slična kao i na Crnotinoj ploči, a baš onako kao što je Skafa tražio u ugovoru.

Aleši: Ulomak Skafine grobnice i rebra Zudenikove kopele.

(Uporedi li se tu lozicu, objelodanjenu ovdje u crtežu sa onom na lijepim dvorišnim portalima kasnogotičkih palača Ivana d' Augubio i obitelji Papalića u Splitu, vidjet ćemo njihovu izrazitu sličnost. To me navodi na pretpostavku da je Aleši autor obiju monumentalnih splitskih portala, koji inače u cjelini podsjećaju na njegove gotičke radove. Kad bi se to doista dokazalo albanski majstor bi nam se predstavio kao još veći umjetnik).

Smatrajući svoju narudžbu nepotpunom biskup je istog dana proširio ugovor tražeći da mu majstor postavi ploču pred Stošijin oltar u stolnoj crkvi i da tu izdjela ogradicu sa lukovima, dvanaest stupića, dva anđela i dva cvijeta, koju će postaviti na stepenice između sakristije i stepeništa kora, popločavši prostor između nje i oltara. Za taj rad mu je obećao dvanaest zlatnih dukata¹⁰⁰).

Ogradica je začudo još tu ostala. I pored pupoljaka, anđela sa svječnjacima, osam stupića i četiri polustupića, kao što se u ugovoru spominje, u nju su urezani i Skafini grbovi sa mitrom.

Sutradan, nakon sklapanja tih dvaju ugovora, 9. prosinca 1454. godine prihvatio je spretni poduzetnik i treću narudžbu i to od rapskog građanina Frana Zudenika, obavezavši se da će

mu izdjelati nadgrobnu ploču sa likom biskupa, sličnu onoj biskupa Skafe¹⁰¹). Franu je bio u rodu biskup Zudenik Zudeniko, koji je biskupovao od 1372.—1412. godine, te je vjerojatno on tu reljefnu ploču naručio za njegov grob. U rujnu 1456. godine reljef je, čini se, bio izdjelan i majstoru je bio isplaćen veći dio novaca¹⁰²). Do danas nije pronađen, ali je još u Farlatièvo vrijeme, dakle u 18. stoljeću, postojao i sakupljači građe toga crkvenog povjesničara prepisali su mu natpis, te ga je on i objelodanio¹⁰³). Vjerojatno je uništen pri preuređenju Zudenikove kapele 1781. godine.

Još je jedan Rabljanin iskoristio boravak Alešijev na Rabu prvih dana prosinca, bio je to plemić Nikola Skafa. On mu je također naručio ogradicu od stupića sa lavom, anđelima i trima svojim grbovima, kojom je htio da ogradi svoju kapelu, i to naime, četvorni prostor od prvog stupa do zidova u pobočnoj lađi crkve sv. Ivana. Naručio je i oltarnu ploču sa stupom pod njom i nadgrobnu ploču sa reljefnim grbom u vijencu, sa natpisom i okvirom zavinutog užeta¹⁰⁴).

Nakon dvije godine Aleši je završio tu narudžbu i u rujnu 1456. godine naručitelj je priznao da je zadovoljan, a majstor da je podmiren¹⁰⁵).

Ove radove Aleši je vjerojatno izrađivao u svojoj splitskoj radioni, dobavljajući za to kamen iz bračkih kamenoloma. Pri tome mu je ogradice pomagao klesati početkom 1455. godine Marin Veseljkić. Kao uzorci su mu poslužile ogradice koje je radio Crnoti, splitskom trgovcu Mlečaninu Venturi Meraviglia i na kneževoj palači u Splitu¹⁰⁶).

Kapela Nika Skafe bila je u srušenoj crkvi sv. Ivana i to sa istočne strane ulaza, sučelice Crnotinoj. To se vidi iz spomenutog ugovora, a može ju se prepoznati i u Eitelbergerovu tlorisu, presvođenu krstatim svodom i ograđenu Alešijevom ogradicom, koja je vjerojatno prenesena u malu pobočnu kapelu stolne crkve¹⁰⁷). Na njoj su anđeli sa svijećnjacima i grbovi obitelji Skafe.

Po ovdje objelodanjenim ugovorima može se, dakle, sada konačno prepoznati i obe gotički presvođene kapele Eitelbergerova tlocrta, kad se ulazi s desne je Crnotina, a s lijeve Skafina. Dudanovo pisanje da je obe zidao Aleši i da su renesansne nije tačno¹⁰⁸).

Kad je majstor Andrija dovezao u Rab 1456. godine radove koje mu bijahu naručili pred dvije godine, dobio je ponovno nove narudžbe. Već spominjani Frano Zudeniko sklopio je 28. kolovoza s njim ugovor da mu sazida prema svom nacrtu kapelu četvorna oblika u stolnoj crkvi što ju je već bio započeo neki majstor Jakov, koji je pripremio dio građe i započeo luk otvora, ali je umro nedovršivši gradnju¹⁰⁹).

Izgleda da je ovo bilo najbolje Alešijevo djelo u Rabu. Morao je popločati crvenkastim i bijelim pločama, u pločniku uzidati nadgrobnu ploču biskupa Zudenika, zastalno onu istu koju mu je pred dvije godine Frano bio naručio, te izdjelati oltarnu ploču sa podnožnim stupom. Zidove je trebao obložiti tesanicima i obrubiti ih vijencem uz početak svoda. U uglovima je morao postaviti stupove reljefnih baza i kapitela, poput onih u Crnotinoj kapeli, da drže sedreni svod prekrížen rebrima »riblje kosti«, koja će spajati središnji klin u obliku staračke glave. U zidu će uzidati prozor, udubinu za staklenice i zdjelu za blagoslovljenu vodu. Frano se je obavezao da će Andriji za taj rad isplatiti stosedamdeset dukata i dati mu izvjesnu količinu kamena koju bijaše pripremio pokojni majstor Jakov.

U srpnju 1457. godine Andriji je isplaćen dio ugovorene svote¹¹⁰), a godinu dana zatim Zudenik mu je dao stanovitu količinu bijele vune¹¹¹), kojom su Rabljani tada obilovali, jer je stočarstvo na otoku bilo razvijeno, a njenu vrsnoću hvalio je početkom 17. stoljeća i pjesnik Baraković u svom spjevu »Draga, rabska pastirica«.

Krajem 1459. godine odlučeno je da se svod ne zida sedrom već kamenom, pa je Aleši na to pristao uz dodatak od deset dukata¹¹²). U ožujku slijedeće godine obećao je Zudenik da će Andriji i njegovom pomoćniku Matku platiti preostatak svote od preko četrdeset dukata u gotovom i u vuni¹¹³).

Stoga se jasno vidi da je Aleši ovdje zidao tipičnu kasnogotičku kapelu sa četiri ugaona stupa lisnatih, kovrčastih kapitela, istaknutih rebara, sa figurativnim klinom, okruženu vijencem, sličnu, dakle, Arnirovoj kapeli koju podiže njegov učitelj Juraj Dalmatinac u Splitu. Poznato je, inače da je ta lijepa Jurjeva kapela, bogata ukrasom i skladna u omjerima, poslužila Alešiju već 1448. godine pri gradnji njegove kapele u splitskoj domenikanskoj crkvi¹¹⁴), te je očito da se je on i sada u Rabu ugledao u svog učitelja. Ne bijaše mu to uostalom po prvi put, već je sa šibenske katedrale preuzeo od Jurja uglavnom svoj tipični motiv plitke kanelirane niše sa školjkom, a uz ulazni luk Ivanove kapele u trogirskoj katedrali kopirao Jurjeve likove Naviještenja, Mariju i anđela sa vrha Staševe kapele u splitskoj kapeli, za koje Dudan krivo drži da su iz ranijeg vremena¹¹⁵). Križna rebra svoda Zudenikove kapele prekrivena su motivom »riblje kosti« koji je Aleši mogao preuzeti sa traveja šibenske katedrale.

Nažalost, Zudenikova kapela je uništena u 18. stoljeću. Ljubitelji baroknog stila, koj su preinačili nekoliko gotičkih zgrada u našem primorju, na pr. već spominjanu sv. Eufemiju u Kampori i zadarsku franjevačku crkvu, porušili su i ovo Alešijevo djelo, te su smatrajući da mu daju »ljepši oblik« zapisali na novoj bezizrazitoj kapeli:

ANN: MDCCLXXXI: IN MELIOREM FORMAM REDACTA:

Od srušene kapele našao sam tek ulomak križnog rebra sa motivom »riblje kosti«, uzidan u ogradu kraj sjevernog stepeništa dvorišta stolne crkve.

Tim je konačno utvrđeno gdje je bila i kako je od prilike izgledala Zudenikova kapela i grobnica o kojoj se dosad zbrkano pisalo. Farlati je, naime, unio tu zbrku objelodanivši natpis nad njenim lukom HANC CAPELLAM FECIT ZVDENICVS DE ZVDENICO uvjeren da je to ime biskupa Zudenika, nadodavši k tome da je i biskup Skafa još ljepše ukraasio tu kapelu¹¹⁶). Ostali pisci su se za tim povodili, iako je već Kukuljević upozorio na Farlatijevu griješku, našavši dokument da je gradnju plaćao rapski plemić Zudenik Zudeniko, Franin brat¹¹⁷). Frey¹¹⁸), Brusić i Dudan su smatrali da kapela još postoji, da je to, naime, mala kapela uz sakristiju, koja bi imala ujedno da bude Zudenikova i Skafina, dok je Praga isključivao mogućnost da je Aleši zidao Zudenikovu kapelu, budući da je majstor tek počeo raditi poslije biskupove smrti¹²⁰). Iz ovdje objelodanjenih dokumenata jasno je međutim da su tek braća Frano i Zudenik Zudeniko¹²¹, a ne biskup njihova roda, bili podigli ovaj spomenik, skupa sa nasljednicima Margarite Dominis rođene Batalega¹²²). Frano se je bio obavezao, kao što spomenuh, u ožujku 1460. godine da će isplatiti Alešiju dio svote, ali kad to nije izvršio majstor je 19. lipnja 1462. godine to tražio od brata mu i nasljednika Zudenika¹²³). Da je taj Zudenik Zudeniko dovršio ovu kapelu svjedoči i njegov ugovor u srpnju 1460. godine sa majstorom Kresulom Markovim da mu zgradu pokrije kupama¹²⁴). Stoga je, valjda zbog nekog spora, postavio natpis da je on dao zidati kapelu, da dokaže svoje pravo na nju. Uostalom, da je to bio biskup, uz njegovo ime bio bi označen i njegov naslov, kao što se to uvijek običavalo.

Osvrnuo sam se podrobnije na ovo osobito zbog toga da dokažem da Aleši nije gradio obje danas postojeće kapele u rapskoj stolnoj crkvi, jer su te zgrade nespretne i umanjivale bi njegovu vrijednost kao graditelja. Ovako nam se on sada bolje predstavlja, jer iako je njegova Zudenikova kapela uništena, arhivski dokumenat nam očituje da je tu Aleši učinio lijepo djelo.

Izveo je on i ostale radove na Rabu. Već spominjani Petar Car naručio mu je također u rujnu 1456. godine nadgrobnu relljefnu ploču i dvije ogradice, jednu za apsidu franjevačke crkve u Kampori, a drugu pred oltarom Kristova tijela u stolnoj crkvi. Tražio je da prve sličie onima biskupa Skafe i da imaju anđele koji drže sviječnjak, likove sv. Frane i Bernardina i dva njegova grba. Na ogradicama katedrale majstor je pak imao da izdijela također anđele, Careve grbove i lava. Prihvatio je k tome i iz-

radbu Careve nadgrobne ploče u Kampori sa grbom u sredini, a sa gotičkim ukrasima i slovima uokolo¹²⁵). U srpnju 1458. godine kipar još nije bio izvršio narudžbu, ali mu je Car ipak isplatio dio svote u novcu i u vuni¹²⁶.)

Od ogradice u katedrali ostao je tek pilastrić sa poprsjem anđela koji drži sviječnjak i sa Carevim grbom u kojemu se kroz kosi pojas propinje lav. Po plitko udubljenoj, kaneliranoj niši, po školjki i anđelu sa diademom i pojasi na grudima, poput anđela Jurja Dalmatinca, lako je prepoznati rad Alešijeve radione. Taj pilastrić je vjerojatno dio ograde kojom bijaše ograđen prostor u prednjem, sjevernom uglu stolne crkve, jer se još na polustupu i prvom stupu vide udubine skinutih ogradica. Pilastrić je značajan i to tome što se vidi da je Aleši svoj omiljeni motiv, plitke kanelirane niše sa školjkom, počeo upotrebljavati desetak godina ranije od svog remek-djela trogirске krstionice, gdje se inače smatralo da ga je prvi put upotrebio. Ali ni rapski pilastrić nije prvi njegov rad sa tim motivom. Uklesao ga je već 1448. godine na pilastrić koji je preostao od kapele sv. Katarine u Splitu. Ovaj motiv se inače raširio u Dalmaciji. Sreća ga se ne samo u Trogiru već i na palači Grisogono-Vovò u Zadru, na jednoj kući u sjevernom dijelu grada Korčule i na palači iza krstionice u Splitu. Aleši ga je, dakle, rasprostranio pak ga je i njegov suvremenik Berčić upotrebio, doduše u lošoj izvedbi na započetom pročelju crkve sv. Šimuna u Zadru.

Alešijeva ogradica u franjevačkoj crkvi u Kampori također je razbijena. Poprsje anđela sa svječnjakom i sv. Frana sa križem i knjigom Pravila preneseni su visoko na zabat crkve, Bernardinovo poprsje je podignuto na pročelje arsenala u samostanskoj luci, polomljeni stupići okupljeni su u klausturu, a dva Careva grba uzidana uz trijumfalni luk crkve. Ipak sam utvrdio da su svi ti ulomci dijelovi Alešijeve ogradice, jer odaju njegov stil i slažu se sa arhivskim podatkom. Ne mogoh naći Carevu nadgrobnu ploču, ukoliko to nije ona u klausturu, na čijem se grbu propinje lav kroz tri pojasa, iako njene girlande ne odaju Alešijev stil, niti se slažu sa narudžbom.

Tokom svog boravka u Rabu, u prosincu 1459. godine primio je Andrija u svoju radionu petnaestogodišnjeg Šibenčanina Jakova Nikolina na sedmogodišnji nauk. Kod prijema novog šegrta svjedočili su Alešijevi pomoćnici Mihovil Splićanin, Jakov Bračanin i neki Stjepan, što znači da je on tada držao nekoliko zanatlija, vjerojatno za gradnju Zudenikove kapele¹²⁷).

U ožujku 1460. godine poduzeo je izradbu kamenih gotičkih vratiju i prozora palače Zudenika Zudeniko¹²⁸). Vrata je imao da iskleše poput nekih vratiju na palači Krsta Nimire, sa lukom u kojemu će biti grb sa medvjedom nad kacigom, sa nadvratnikom, i dovratnikom oivičenim zavnutim štapom. Prozor je trebao da

ima cvjetni akroterij i prag zupčastog niza podržan dvjema menzolama. Naručitelj mu je za to obećao osamnaest dukata i bariło vina, te mu je u lipnju slijedeće godine isplatio dio¹²⁹). Odatle se, dakle, vidi da je Aleši poput ostalih klesara klesao arhitektonske ukrasne dijelove kuća, prozore i vrata, što jače utvrđuje Folnesiscevu pretpostavku da su trifore trogirске palače Čipiko njegov rad¹³⁰).

Njemu se može pripisati lijepi kasnogotički anđeo sa grbom (Lukarijevim?) koji je, vjerojatno iz Splita, prenesen u vrt obitelji Radman u Omišu. Sanjarsko lice, diadem na čelu i odjeća anđela, kovrčasto i bujno kasnogotičko lišće uz grb, odaju Alešija. Veliki kapitel Jurjeva lišća, crkvena zdjela za blagoslovljenu vodu i ostali ulomci u tom vrtu, bit će da su također Alešijevi, ukoliko ne pripadaju radioni Jurja Dalmatinca.

On je vjerojatno bio izveo i dijelove kneževe palače u Splitu, koja je nažalost porušena početkom 19. stoljeća, kao što je i u Rabu uništen Zudenikov portal, koji sam uzalud tražio. Možda je njegov rad lijepi dvorišni portal palače Kolana Crnote, jer je sličnost nadgrobne Kolanove ploče i toga portala velika¹³¹), a vjerojatno su njegovi pomoćnici izdjelali pilastrić sa grbom Nimire i poprsjem anđela, postavljen uz ulaz stolne crkve¹³²). Slični pilastrić sa poprsjem žene u renesansnoj kapici i odjeći, koja rukama otkriva prsi, našao sam u Crnotinom dvorištu. Niša sa školjkom na obim pilastrićima odava znak Alešijeve radione.

Alešijevi radovi u Rabu jasno očituju da je on u razmaku od 1453. do 1460. godine radio kao kasni gotičar pod utjecajem svoga velikog učitelja Jurja Dalmatinca. Ti radovi su svakako bili najbolji gotički spomenici Raba. Skulptorski likovi nisu najuspjeliji, ali neke će biti izradili i njegov pomoćnici, dok su kompozicije Crnotine i Skafine nadgrobne ploče, koje sada stalno možemo pripisati majstoru i kojima nažalost ne mogoh objelodaniti fotografije, skladne i efektne. Šteta je što su ostale Alešijeve gradnje ovdje uništene te mi sada samo možemo spomenuti njihov stil, a ne i njihovu vrsnoću.

Boravkom i radom u Rabu proširuje se svakako i upotpunjuje Alešijeva djelatnost. On se sada prikazuje još poduzetnijim, osobito kada znamo da u ovom razdoblju prihvaća posao i u drugim mjestima. Prema gore iznesenom mogu se sada pribrojiti njegovom sveukupnom djelu ovi dosad uglavnom nepoznati radovi, koje je izveo skupa sa svojim pomagačima:

1) Porušena kapela Kolana Crnote u nekadašnjoj crkvi sv. Ivana, čiji se kapiteli nalaze u privatnom vrtu, a natpis u pločniku sv. Justine.

2) Porušena kapela Nikole Skafe u istoj crkvi.

3) Porušena kapela Zudeniko u stolnoj crkvi, čiji je ulomak križnog rebra uzidan u dvorišnu ogradu te crkve.

4) Nadgrobna reljefna ploča sa likom biskupa Ivana Skafe u stolnoj crkvi. Ulomci njenog okvira sa lozicom i zupcima sačuvani su u lapidariju.

5) Uništena reljefna ploča sa likom biskupa Zudenika Zudeniko.

6) Nadgrobna reljefna ploča sa grbom i natpisom Kolana Crnote na groblju.

7) Ogradica od stupića sa grbom biskupa Skafe u stolnoj crkvi.

8) Ogradica od stupića sa grbom obitelji Skafe u stolnoj crkvi.

9) Ogradica u istoj crkvi od koje je sačuvan pilastrić sa grbom Petra Cara.

10) Ogradica u crkvi sv. Bernardina u Kampori od koje se sačuvalo nekoliko stupića, poprsja anđela, sv. Frane i Bernardina.

11) Pilastrić ograde sa grbom Nimiru u stolnoj crkvi.

12) Dvorišni portal palače Crnota koja sada pripada obitelji Marokini-Bakota.

13) Pilastrić ograde sa likom žene u tom dvorištu.

14) Porušeni portal i prozor pregrađene palače Zudeniko.

15) Nadgrobna reljefna ploča Nika Skafe.

U Rabu će on biti zastalno izveo još neke radove, ali su i ti kao i većina ovih koje nam utvrđuju ovi arhivski podaci, vjerojatno, polomljeni i razneseni. Iako su to radovi jednog marljivog majstora koji se uzdiže iznad posječnosti i čiji rad svjedoči da je Albanija u 15. stoljeću rađala umjetnike koji su doprinijeli razvoju kasnogotičke i renesansne umjetnosti na našem primorju, ipak su ti spomenici nekoć cijenjeni i skupo plaćani, sada raskomadani udovi, membra disiecta. Oni nam najbolje pokazuju kako su se u nedavnoj prošlosti u nas čuvala umjetnička djela. U Rabu o tome svjedoče bezbrojni primjeri; pregrađivahu se kićene romaničke, gotičke i renesansne kuće, rušile su se crkve i zidine, uništavali se lijepi obrisi kamenog grada što se bijeli u modrini mora i neba, kraj zelene šume, samo da se zadovolje hirovi pojedinih i koristi vlasnika hotela. Crnotinu krunu bunara, možda Alešijev rad, prodala su ta čeljad što cijene samo novčanu vrijednost spomenika u Beograd, a poliptih Vivarinija odnesen je pred nekoliko desetljeća iz crkve sv. Andrije čak u Boston! Danas bi barem trebalo okupiti one razbacane ulomke i popraviti zapuštene spomenike ožbukano i nagrđenog gradića. Crnotina ploča propada u vlazi i kiši kao i dijelovi Alešijevih kapela. Ime najistaknutijeg albanskog majstora skupa sa imenom njegovog hrvatskog mecene briše se pod nogama na crkvenom pločniku.

BILJEŠKE

1) Notarski spisi notara Frana Terbetio str. 32.

2) Brusić VI.: Otok Rab str. 93.

3) 1502, Indictione quinta, die XIII novembris. In ruga de medio ante appotecham magistri Vincentii infrascripti, presentibus venerabili viro domino presbytero Matheo picicho primicerio et ser Marino de Zaro, testibus ad infrascripta specialiter convocatis et rogatis. Ibiqre reverendis dominus presbyter Damianus spalatinus archipresbiter arbensis et Johannes de Dominis quondam ser Andree tamquam procuratores Sancte Marie chatedralis arbensis ex una, et magister Vicentius aufirex quondam magistri Paulini murarii de arbo ex altera, ad infrascripta pariter deventerunt videlicet quod ipse magister Vicentius hinc ad festum sancti Petri mensis Junii proxime futuri teneatur et obligatus sit ipsis procuratoribus nomine dicte ecclesie facere unum theribulum de argento ponderis unciarum triginta sex quod prefatus magister confessus fuit habuisse ab ipsis procuratoribus... quod quidem theribulum tenetur bene et diligenter laborare et complere ad instar et similitudinem sui insigni per eum facti et desuper scripti per me Segotam notarium...

Not. Petra Šegote 52

4) Not. Marka de Olivone 27.

5) Not. Tome de Stanciis 634.

6) Ibidem 641'.

7) MCCCCLIII Indictione prima di vero XVII mensis Junii, presentibus magistro Franco de Stance sartor et Anthonio Basegla, testibus ad infrascripta vocatis et rogatis et aliis Arbi. In domo habitationis mei notarii infrascripti. Ibiqre Dyaconus Franciscus de Lesina constitutus in Arbo ex una parte et dominus frater Paulus de Ragasio de observatia, Antonius de Matarello, et crestulus quondam magistri marci parte ex altera, ad talem concordium et pactum deventerunt, videlicet prefatus dyaconus promisit et presenti scriptura se solempniter obligavit manu propria scribendi unum breviarium secundum curiam et secundum mostram quam tradidit prefato fratri Paulo et debet incipere scribere dictum breviarium ad eorum requisitionem... et finire dictum breviarium usque in finem, magnitudo vero dicti breviarii esse ista videlicet quod debent esse quaterni decem cartarum et in columpnis et quod in qualibet columpna debeant esse rige quadraginta quatuor... prefati fratres Paulus Antonius et cresolus promiserunt... dare prefato dyacono francisco scriptori primo omnes expensas ab ore... cameram, lectum completum, totas cartas raxas et rigatas, totum atramentum, cenabrium, vernise... Et ad aliquam miniaturam non teneatur nisi ad scripturam de atramento et de conaprio videlicet et ad rubricas... et quod pro omni quaterno quod scripsit habere debeat pro suo labore et mercede pro quolibet quaterno scripto tam et non miniato libras tres cum dimidia.

Not. Tome de Stanciis, 254.

8) Ibidem 1059, 653.

9) Bulić F.: Zvona u Dalmaciji i njihovi lijevaoci. Sveta Cecilija II. str. 31, Zagreb 1920.

10) Frey D.: Der Dom von Arbe, Allgemeinen Bauzeitung, Heft 3, s. 9 Wien 1912.

- 11) Dočkal K.: Naša zvona i njihovi lijevaoci, Zagreb 1942.
- 12) Gelcich J.: Die Erzgiesser der Republik Ragusa. Izvadak iz Mitteilungen der Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und Historischen Denkmale, s. 23, Wien 1891.
- 13) Gabriele d'Anunzio: Italia e vita, 24 ottobre 1919.
- 14) Cardona G. B.: L'isola di Arbe, otisak iz Le vie del mare e dell'aria II, 8 1919.
- 15) 1465, 27. travnja. Jurgius frater Andree Cablarii et baptista de tolle tamquam castaldiones fraternitatis Sancti Nicolai de Arbo...
Not. T. de Stanciis, 362.
- 16) Kosić B.: Zvono i kipovi »Zvonika« u Dubrovniku. Srđ, Dubrovnik 1906.
- 17) Smičiklas T.: Codex diplomaticus II, 107, 296, V. 46, 82, VI. 557, 558, VIII. 539, IX. 265, XI. 523, XII. 444. Ljubić Š.: Listine 10, 201. Jireček K.: Die Romanen in dem Städten Dalmantiens während des Mittelalters III. 65 Wien 1901.
- 18) Testamenta IV. 115, VII. 157. Diversa Notarie IX. 148, Div. Cancellariae XXXI. 155. Državni arhiv u Dubrovniku.
- 19) ...qua suffita habere debeat suos retorteos, suageas, rosas, ac quadritos suos cum pomee.
Not. Petra Šegote, 160'
- 20) Not. Tome de Stanciis, 588.
- 21) 22. rujna 1455. Magister Paulus taypetra habitator Arbi... se obligavit faciendi... unam portam lapideam reverendissimo in Christo patri domino Johanni de Scaffa episcopo arbensi... de quatuor petiis lapidiis quarum due petie debent esse de dalino... et due de bruono... pro libras undecim et modiis undecim de vino... et ipse magister Paulus sibi dare debet dictam portam factam et laboratam cum bastuncello per angulos...
Not. Tome de Stanciis, 384.
- 22) Ibidem, 252.
- 23) Ibidem, 1063
- 24) Ibid. 70.
- 25) Ibid. 29' 42'.
- 26) Ibid 85.
- 27) Not. A. Fajeta, 18.
- 28) Not. T. de Stanciis, 100'.
- 29) Ibid. 77
- 30) Ibid. 360.
- 31) Ibid. 177
- 32) Ibid. 657.
- 33) Ibid. 86
- 34) Ibid. 379
- 35) Ibid. 466'.
- 36) Not. Petra Teritono, 14.
- 37) Per ser Simone Segota per sua capela. 1492. Indicione decima die vero quinto mensis marcii, actum arbi in cimiterio ecclesie sancti Joannis defraturum minorum prope campanilum et presentibus docula filio quondam dominici boni de arbo et Vithco racieh bravario et aliis testibus ad infrascripta spetialiter vocatis et rogatis. Ibique Magistro matheo plavoranze et magistro Francischo de veia muradore, citadini d'Arbe, in

solidum se obligano a far el lavor infra scripto a ser Simon Segota d'arbe in la sua capela posta in cimiterio de Santo Zuane de fratri minori d'arbe.

In prima devono chavar lo fundamento bene suficiente a seguro suo qual die vignir lo muro loqual de pato sia della grosseza un pe e mezo dede... a dui deda de fundamento in su. Item che lo muro tuto zoe la fazada de fora sia lavorada ben al modo della facada de tramontana della gessia de sancto francisecho de campo merzar. Item al canton de qua del campanil dieno far uno baston della alteza de pie sie. Item le porte della ditta capella deno far lavora de a baston a modo de volto le quale de haverzer in luse quatro pe e della altiza quanto rechede, lo qual volto de esser lavorato a modo de sopra a de esser della grosseza el volto predito al mancho de uno pie de fora al qual devono far le sue misule ben lavorade. Item che dala sepultura over saliso a pie sie de alteza deno miter le pedate sopra le qual se de meter la crusera la qual cum le pedate die dar el ser Simon Segota. Item li diti magistri siano tegnuti meter la dita crusera in lavor et debeno vignir cum lo muro tanto in suso quanto sera bastante. Item la fundamenta sia de tanta grosseza che serva alla fazada del monumento et alle scaline de fora delle qual scaline loro deno far una scalina et ser Simon altra laqual scalina sie lavorada al modo del muro. Item li diti magistri debeno meter una sepultura in oura cum le so incastri la piana la qual die dar el dito ser Simon. Item li diti maistri debeno far lo altar alla dita chapella solo qual de dar el dito ser Simon la piana tantum. Item dello muro del comun debeno levar tanto quanto sera bastante in alteza la qual muro deno far a modo del dito vechio muro. Item che li diti maistri debeno meter in lavor atorno la dita capela della a mita de sacristia a champanil gorne de piere le qual sia tegnuto dar el dito ser Simon. Item debano involtar la dita capella cum tuffo over piere chote le qual die dar el dito ser Simon. Item deno meter in lavor li grondali lavoradi pulidamente li quali se Simon sia tegnudo darli. Item deno coprir la dita capela cum cupi in calzina li qual cupi die dar el dito ser Simon. Item siano tegnuti de far uno scanzelo avanti altar al qual dito ser Simon sia tegnuto dar ligname et agudi. Item che tuto lo ligname deno dar diti magistri cusi punti che altre ligname debeno dar diti magistri cusi punti che altre ligname nezesarie solum che lo dito ser Simon de dar tavule et agudi per onse della crusera et tavule soto el volto. Item siano tegnudi far la carta in la dita capella. Item siano tegnuti inbuchar el muro cusi la fazada de tramontana chome de gerbin. Item al qual lavor el dito ser Simon sia tegnuto a dar la calzina tantum. Et tuto lo resto loro a lor spese. Item deno far el saxo che tien aqua santa diti maistri... Item per lo qual lavor el dito ser Simon promete e se obliga dar liri setanta una zoe L 71 soldi — de pisoli...

Not. Petra Teritono 6'

33) V. sl. W. Schleier: Arbe, Stadt und Insel, Bild 33. Wiesbaden 1914.

39) Not. Frana Terbetio, 56, 390.

40) V. sl. Schleier o. c. Bild 122.

41) Not. Frana Terbetio, 42.

42) Not. Petra šegote, 296'.

43) Per Ser Antonius Vergata et maistro Zorzi taiapera. In nomine domini nostri yesu Christi amen. Anno ab eius nativitate MCCCCLXXXVIII^o indictione secunda die vero vigesimo nono mensis Julii, in refectorio conventus Sancti Johannis fratrum minorum conventualium presentibus presbytero vito Schiavina maestro Georgio Vertogosz verdone et maestro Jeronimo caligario, testibus rogatis et ad hoc specialiter vocatis, constituti ad presentiam mei notarii infrascripti et testium suprascriptis Magister Georgius brancovich de Sebenico sed in presentia habitator (neispunjeno). Ibidem ex una et ser Antonius Verga-

minus civis arbensis ex altera, per se suisque heredibus et successoribus... taliter et tali modo simul contraxerunt videlicet chel dito magistro zorzi sia tenuto et obligato fabricar al dito ser Antonii una capella nuncupata et intitulata la capela di santo Roco et de sancto Antoni de Padova in la ecclesia de Sancto Johane predito in el loco dove al presente e el coro da parte orientale verso la strata publica infra le coloni che al presente sono in piedi iuxta el dito coro per quadro. Item chel dito maistro Zorzi sia tenuto far dita capela in el spanzicato loco com coloni doi integri in forma de grandezza groseza et forteza che siano equivalenti a tal fabrica de dita capela la qual deve esser per quadro et cum doy altri mesi coloni apozati sive incorporati ali doy coloni che sono al presente in piedi in coro cum i soy capiteli et pedi lavoradi in laudabile forma. Item el dito maestro Georgio predito sia tenuto far onver far far circum circha ala dita capela coloneli pizoli per serar dita capela cum quelli modi lavoreri et maestrie alteze, grandeze et qualita che al presente se atrova la capela de quelli de Cernotis posta in dita ecclesia, dechiando che la porta che sara de dita capela per la intrata sua debia dal dito esser fata verso tramontana cum soy pozoli et bassi cosi nominati ala comparacion de essa capela de essi de cernotis. Item che dito maestro Zorzi sia tenuto far onver far far el capitulo de essa capela in tre volti de pieri schiete et dala quarta banda far debia de pieri coti cum uno (neispunjeno) et vistoro de supra. Item el dito maistro Zorzi sia tenuto far onver far far quatro imagine de Santi dal mezo in suso zove li imageni de Santo Zohane Evangelista de Santo Antonio de Padova de Santo Bartolomio et Santo Francesco da fu poste suli cantoni de essa capela. Item el dito maistro Zorzi sia tenuto far lo altare de essa capela de pieri cote tuto a soy spese che la plana del dito altare a la qual lu non sia tenuto far. Item el dito maistro Zorzi sia tenuto far in dita capela una sepultura cum li soy coperti de supra lavorati circumeirca de litere le quale litere debiano spanzicar come tal sepultura esser del dito ser Antonio Vergamin et il coperchio de essa sepultura debia esser lavorato della Arma onvero insegna in ladabel forma del dito ser Antonio dechiando che tal lavoro de essa sepultura cum soy coperti non debia esser demanco prestencia lavorerio et qualita che ze la sepultura de ser franca de dotis posta in dita ecclesia novamente fata apreso ala porta grande. Item se dechiara che tuti li prediti lavoreri sia el dito maistro Zorzi tenuto far a tutj soy spese riservando la plana del altare come ho dito disopra. Item la soffita et pala le quale tre cose debia far el dito ser Antonio el resto tuto debia far el suprascrito maestro Zorzi come de sopra se dechiara et questo sive questa tal capela et fabrica et dito maistro Zorzi debia compirla et compita esser debia dicto modo alla nativita del nostro signor messer Yhesus Christus proxima che venira. Per qua quidem fabrica sive capela el predito ser Antonio se obliga a dar et pagar al dito maistro Zorzi si per sua mercede como per spese se fara in tal capela onver fabrica ducati vintinove zove ducati 29 che fu pagadi in questi termini...

Not. Bartula Boncius, 57'.

44) Not. Domenika de Hermolais, 30'.

45) Eitelberger R.: Die Mittelalterlichen Kunstdenkmale Dalmatiens, T. IV. Wien 1861.

46) (XXVIII Augusti 1536)

Magister Georgius brancovich de arbi ingeniarius magnifice comunitatis Ragusii sponte accordavit et conduxit ad servitia sua pavaum filium ivani inossavich de Tribignio presentem et acceptantem et contentantem et promittentem pro annis sex proxime venturis bene et diligenter servire, attendere et fideliter exequi iussa dicti sui magistri esse quam fidelis in omnibus et per omnia non furari nec volentibus furari consentire et hoc quia dictus magister Georgius promissit et convenit toto dicto tem-

pore et nutrire et vestire dictum pavaum secundum statum dicti famuli tam in casu sanitatis que infermitatis et finito dicto tempore sex annorum effectualiter dare sibi instrumenta apta et necessaria ad laborandum in arte secundum dispositionem et stilum matricule eorum artis, et hoc interim docere artem dictum famulum pro quo constituit se plegium et principale suprascriptus Ivanus eius pater in omni casu tam furtum quam fuge. Renuntiando.

Div. Not. 104, 66. Državni Arhiv u Dubrovniku.

47) Brusić o. c. 173.

48) Millesimo, indictione suprascriptis (1449) die vero vigesimo nono mensis octobris presentibus magistro Francisco Sartor et Christoforo de Salbe et Christoforo de celle testes ad hoc vocatis et rogatis et aliis in apotecha dicti magistri francisci. Maistro Zorzi tayapiera da brivoni se ha obligado al nobel homo ser Piero de Zaro de Arbe a far et a lavorar per el monastero de sancta Eufemia della opservantia prima die far coloni vintiquatro de pie tre luna longe e grosse pe $1\frac{1}{2}$ large de sopra et de soto pe 1. Con questa veramente condicion che ha chadauna collona debia haver cantoni otto, e questo per prexio de soldi 9 lo pie. Item die far plane che sia in summa in tuto pie 127 che siano grosse deda IIII large pie $1\frac{1}{2}$ e longe luna al mancho pie 2. Item porta 1 che sia alta pie $6\frac{1}{2}$ longa pie 4... Item de far puzali dui e vere dui che siano large pie III in cola et le vere secondo se apar e che chadauno poçal e vera debia esser pie tre e $\frac{1}{2}$ alte e questo per prexio de ducati 8 doro, le sopradete do vere e do poçali. Item el qual maestro die far balcon 1 romanetto de butega con la sopiana longa pie cinque larga pe dui $\frac{1}{2}$ con una de suso per soldi 20 el pie in tuto...

Not. Tome de Stanciis, 86'.

49) Ibid. 87'.

50) Testamenta T. de Stanciis, 1169.

51) Per ser Petro de Zaro. Millesimo quadragesimo quinquagesimo primo. Indictione quarta decima die vero quarto mensis novembris, presentibus magistro Petro fabro et Petro Silica habitatores Arbi testibus ad hoc vocatis et rogatis Arbi in domo habitacionis ser Petri infrascripti.

El nobel homo ser Piero de Zaro citadin de Arbe ha convegnuto cum Maistro Zorzi de Zara protomaistro de Arbi de far una capella over gesia in titulo de messer sancto Bernardino da parte transversale de sancta Eufemia sula isola de Arbe. Et primo el dito maistro Zorzi per la presente scrittura promesse et solempniter si se a obligado de far et de fabricar una gesia in el logo predito della longea et della altea della gesia de sancto Thomaxo de catrubo ma della largea die esser de passa tre dentro via. In la qual gesia die meter porte dui della grandeza secondo vora il dito ser Piero et misser lo guardian de Sancta Euphemia con uno baston perschena et ben lavorade, et anche promete de far tante fenestre quante fara de bisogno in quella gesia. Item promesse de far la cova della gesia quadra a volto con una crosera de piera vana con tuffo. Item promesse de far uno ochetto slancado dentro et de fora in el frontal davanti la gesia. Item dentro in quella cova al mezo die far uno altario con schaline tre de piera et con la piana del altario bella et della grandeza se convegnira a quello campo. Item die far doy altri altarii in quella gesia con le plane conveniente a quelli da puo li cori della gesia. Item die far pile dui de piera per laqua santa. Item el muro de fora della gesia die esser della bellea del dormitorio, et dentro via die esser tuta smaltada con calçina in carta pollida, et de suto salçada per tuto con matoni. Item la coverta die esser lavorada de legname tuto piagnado con cantinelli depenti. Et die esser coverta de coppi con belli grondali atorno. Item die far tute le porte et fenestre de legname. Item die far et promesse de far uno campanaro suso el archo della gesia a uno muro con dui volti per meter campani

dui grossi. Item promesse de meter una sepultura in quella gesia daganda tuto fara de bisogno el dito ser piero, la che piäsera a quello ser Piero, la qual die cavar pur quello maistro Zorzi. Item promesse de cavar quelle piere le qual ven a esser tra questa gesia la qual se die far, et tra el dormitorio del convento et tra uno muro e laltro die far uno inlaustro per tuto intorno tanto levado quanto se pora et quello inlaustro die lavorar con lingame tuto piagnudo con cantinelle bianche et coverto de coppi et con pozoli et collone quante fara de bisogno, et piane per tuto intorno et con cagnoli de ligname. Item di far carta tuto intorno per tuti li quatro ladi. Item die far una porta in quel inlaustro maistra larga de trepie e mezo, et della alteça quanta pora esser per uno baston atorno et die far le porte de ligname se pora serar et aurir. Item sel fara de bisongno de meter schalini per montar suxo questa porta, el dito Maistro Zorzi le die meter, et per quello die esser meritado a iudicio de una bona persona. El qual laurer el dito Maistro Zorzi promete de far a tute so spexe de bocha de maistranza et de manoali de piera vina, porte et fenestre et sabion et tuto altro che fara de bisogno, exetto che ser Piero predito die dar tuto lo ligname fara de bisogno per tuto questo lavorer et calçina, feramenta et pierecotte et li campani et tute le coppe et tuto piombo. Et tuto questo lavorer die far per prexio de lire mille e quatrocento de deneri contadi, et sopra questo prexio li die dar el dito ser Piero la so barcha granda con tuti li coredi li qual se trova haver al presente. Et questi deneri li promete de dar el dito ser piero de tempo secondo richiedera el lavorer et a quello pagamento se de meter et abater docati diexe li qual die dar quello maistro Zorzi a ser piero imprestadi per el campanaro, e questo a puocho a puocho. Et el dito Maestro Zorzi promete de far el lavorer del Inlaustro come de sopra se conten perfina a la festa de San Zorzi proxima che die vignir. Et la gesia come sopra appar per fina ani dui proximi che die vignir, promettendo uno a latro facendi, opservandi et non contrafaciend sub pena ducatorum quinquaginta auri solvenda per contrafaciend opservanti et soluta pena vel non tunc omnia suprascripta debent esse firma.

Not. Tome de Stanciis, 172.

52) MCCCCLII, Indictione XV die vero quarto mensis novembris. Presentibus venerabili domino presbytero Johanne de migna canonico arbi et maistro Antonio claudo taypedra testibus ad hoc vocatis et rogatis Arbi, in domo habitationis mei notarii.

Magister Georgius carpentarius suprascriptus concordavit se cum nobili viro ser Petro de Zaro suprascripto ad faciendum quatuor cellas in conventu Sancte Euphemie que debent fieri inter dormitorio dicti conventus et inter ecclesiam sancti Bernardini fiendam per dictum magistrum Georgium, hoc modo videlicet quod debet facere unum archum in dicto dormitorio pro intrando in dictas cellas et facere debet anam portam pro intrando in dicta ecclesia Sancti Bernardini et debet facere archus quinque ad latus inlaustri super quibus debent fieri dicte celle ad partem australem dicti inlaustri et debet levare murum in tanta altitudine quod erit sufficiens et debet facere fenestras duas in muro fiendum a parte australi ubi fieri debent dicte celle. Et dicte celle debent fieri ad illam similitudinem et pulchritudinem sicut sunt alie celle dicti dormitorii cum leterijs et cancellis et fenestris et aliis rebus et debet esse salizate per totum. Et hoc pretio et nomine pretii librarum trecentarum triginta parvorum ad quod laborerium ser Petrus prefatus promisit dare omnia oportuna excepto quod predictus magister Georgius tenetur dare totam maestranziam, sabionum et manualos et lapides, portas et fenestras et omnes arcus et cetera omnia promisit dare predictus ser Petrus. Omnes arcus debent fieri de bono lapide, vino laborato ad scarpellum sicut et fenestre et hoc laborerium promisit incipere et facere seguendo aliud laborerium fiendum in dictum conventum. Item prefatus magister Georgius promisit et obli-

gavit se facere unam sacristiam ad curiam ecclesie Sancti Bernardini fiende per dictum magistrum Georgium anexam ad dictam curiam et ad murum factum per magistrum Bertolam que sacristia debet esse longitudinis trium passuum et latitudinis quantum est murum curve ecclesie et altitudinis tante quod possit fieri de supra dicta sacristia una cella pro sacristam. In qua sacrista prefatus magister Georgius promisit facere duas fenestras una a parte quirinali et aliam a parte australi... Item debet salicare per totum dictam sacristiam et dictam cellam et debet facere unum pavimentum plagnatum totum in cantinellis pictis et indicta cella debet facere unum caminum pro dicto sacrista quod possit facere ignem...

Not. T. de Staciis, 224'

53) Ibid. 97.

54) MCCCCLIII, Indictione prima die vero tertio mensis octobris... Magister Antonius de Rovigno claudus tayapera... se concordavit cum magistro Georgio de Jadra carpentario protomagistro in Arbo et presenti stipulanti se obligavit preparandi et laborandi de suo magisterio de tayapetra et faciendi unum arcum in curia ecclesie Sancti Bernardini fiende in insula Arbi apud ecclesiam Sancte Euphemie, totum fulcitum et tondum iuxta formam sibi traditam per prefatum magistrum Georgium et faciendi tantas fenestras slancatas quantas fuerint oportunas pro dicto laborerio et hoc ad murum plenum et de foris deberint esse slancatas et non de intus et hoc pro pretio triginta duorum soldorum pro quolibet pede. Et preterea se obligavit facere totam cruseram pro dicta curia et omnes portas et fenestras que erunt oportune et expedierint pro dicta ecclesia e hec omnia pretio soldorum duodecim pro quolibet pede... Magister Georgius de Modrusa tayapera voluit esse in partem ad faciendum dicta laboreria cum dicto magistro Antonio, ad bonum et malum, ad lucrum et perditum.

Not. T. de Staciis, 279'

55) Milessimo quadringentesimo quinquagesimo primo. Indictione quarta decima, die vero vigesimo primo mensis madii, presentibus nobilibus viris ser Cipriano de Gauzigna ser Baptista Slovigna et magistro Georgio de Jadra, carpentario, testibus et aliis testibus, Arbi, instatione ser Collane infrascripti. Ibidem Magister Anthonius, tayapera, claudus de Rovigno, constitutus in Arbo presenti stipulatione promisit et obligavit se nobili viro ser Collano de Cernottis quondam ser Cerne ad faciendum certa laboreria artis sue. Videlicet in prima maistro Anthonio tayapiera suprascripto se se a obligado a far al nobel homo ser Collano suprascripto, fenestri dui de piera zancadi, della grandezza de quelli della caixa de Piero Fachin et del lavor et beleza dele fenestre della caixa de quondam ser Anthonio Porceletti, con le piane sporte fuora pie uno comun a pieno muro, et de uno pezo, pullidi, ben lavoradi et fregadi con li fioroni. Item die far et promesse al dito ser Collane fenestre do zanchade, le qual die esser large in luse pie do de largeza et in longezza dieno esser alte pie quatro e mezo con lo fioron suso, et con le piane tre quarti duno pie fora e duno pezo a muro pien, pullidi et ben lavoradi et fregadi. Item ha tegnuo de far con obligatione una piana de uno pezo con bastoni per schena et con busi per meter li ferri del pozol in la finestra che vende al dito ser Collane ser Baptista de Slovigna, bella et sufficiente sporta pie uno e mezo chomun fuora. Et quella piana che al presente se trova haver quella finestra die esser messa in li altri fenestri de sopra notadi. Et quella finestra die fegar et far la con lombello dupio per caxon de meter tellaro de tela. Item die cavar tuti li busi per le subie delle fenestre e lavorar tuto a so spexi et de bona piera dilistria de Medullo. El qual lavor se a obligado a dar fato e complido et conducto in Arbi, a tuti so spexi per tuto el mexo de luglio proxime che die vignir, per el, qual lavorer et maestranza et spexe die haver da quello ser Collano ducati sedexi de bon oro

e zusto pexo. Item el dito maistro Antonio se a obligado a quello ser Collano de far uno lavello compido et con la scaffa larga in luxe pie 3 alta segundo la sua raxon, con el suo fiaron de suso perfeta et ben lavorada, pollida et fregada la che fara de bisogno, et con le gambite et con larcho de suso et con le suaze, e questo per prexio de ducati quatro de oro et de zusto pexo. Item e obligado el dito maistro Antonio per el presente pato a far et a lavorar a quello ser Collano gorna una de piera longa quanto fara de bisogno, la qual die esser larga in bocha, quarte 3 di pie et in alteza alta mezo pie mancho uno dedo con una manega al cavo, per la qual gorna fatta et ben lavorada haver die da quello ser Collano soldi quatuordexi de caudan pe. Item die far tanti modioni quanti fara de bisogno a quella gorna per soldi quatuordexi et pezo. Et questo altro lavorer de far per fina termene de mezo agosto proxime che die vignir. Li qual lavoreri deno esser de bona piera chiamata medullo et tuto questo lavor die far a suo spexi, compido in Arbi per fina li termini sopra notadi, con questo modo et con questa condition che vegnudi li pieri in Arbi, die comenzar a lavorar, et cussi perseveranter die seguir de lavorar per fina che sera tuto questo lavorer compido et chel non debia tor altro lavorer perfino non sera questo compido. El qual maistro Anthonio confesso haver habudo da quel ser Collano pro capara et pro principio de pagamento ducati dexi doro, li qual io notaro ho visto numerar. Et tuto el resto die haver segundo rechiedrael lavorer. Que omnia promiserunt ad alterutrum opservare et attendere sub pena ducatorum decem auri, que deveniant in opservantem omnia et singula suprascripta, que soluta vel non, tamen presens scriptura firma sit in omnibus partibus suis.

Notarski spisi godine 1451, 151.

56) Not. T. de Stanciis, 358.

57) Ibid. 287'.

58) Ibid. 289', 290.

59) Schleier: Bild 89.

60) V. sl. Folnesics H.: Studien zur Entwicklungsgeschichte der Architektur und Plastik des XV. Jhs. in Dalmatien, fig. 145, 146. Jahrbuch des Kunsthistorischen Institutes der Zentral-Kommission für Denkmalpflege I—IV, Wien 1914.

61) Not. Marka de Olivone, 23', 29.

62) Not. de Stanciis, 59, 61.

63) Not. Andra Faiete, 260'.

64) Not. T. de Stanciis, 109'.

65) Millesimo (1451) Indictione predictis, die vero sexto mensis julii, presentibus nobilibus viris ser Collano de Hermolao, ser Cipriano de Gauzigna et Dominicho de Roncha, testibus ad hoc vocatis et rogatis et aliis Arbi in statione ser Collane infrascripti. Ibidem nobilis vir ser Collane de Cernota quondam ser Cerne ex una parte et magister Georgius murarius de Jadra habitator Arbi parte ex altera, pacti sunt et se inter eos concordaverunt pro construendo, fabricando et faciendo certa laboreria in domibus habitatis ipsius ser Collane prout infra appare. Et primo ipse magister Georgius promisit facturum omnia que infra patent. Tuta la caxa granda, caneve, camera et cusina la se tien apresso dale fundamenta perfina le coverte dentro et de fuora, da tute le quatro bande storigar, ligar e conçar con bone piere longe et stropar et inbuchar tuti li svendadori et busi et sbassar li fruntali della caxa granda et levar la cusina et far la tuta ad una aqua ala parte de garbin, coverta a pavion et mudar tute le coverte da novo. Cussi della caxa grande chome la chusina supradetta. et ligar la sala granda con travi quatro et con arpixi otto, item die far solari tre in la caxa granda de quelli lignami li qual a lui sera dadi per ser Collane. Item die meter bordonali dui li qual sono in el solaro de sopra

in el solaro de sotto, et saligar tuto quello solar de suto con tavelli et calcina et soura el dito solaro in el solaro de mezo die far suffita una tuta quadracada con cantinelli speçadi con una meza vita in torno tuta la sala et con ritorti emendolata tuto intorno per modo la staga polido e bene. Item die meter in cantinelli per filo lo solaro primo de suora. Item die far banchi tuto intorno la sala de soto chome quelli da meza vita, che se possano aurir et serar con ritorti et binda tuto intorno. Item de storigar tuta l caxa granda e li altri diti casi dentro via tuta la calcina vecchia et lagi brusadi dala caneva perfina la coverta. Etdie inbochar bene lo muro dele caneve con calcina et tuto lo resto dentro via die meter in bona carta perfina le coverte. Item die far sopra el solaro de mezo uno paredo traverso tuta la caxa con cantinelle e con scanzie che besognara ecn una porta in quello. Item die far una scala investida in el solaro secondo per andar in el tertio solaro. Item die cavar tute le porte e fenestre che vora el dito ser Collane, et li die meter in li logi in cura che piäsera al dito ser Collane. Item die murar tuti li porti et finestri et mezi la che piäsera a quello ser Collane. Item die far le porte et fenestre de legname bone et pollide et vernichade quelli piäsera a ser Collane. Et in bretevelle tute porte e fenestre de tuto lo lavorer predito et far li busi per li catanazi ali porte et fenestre dentro et de fora la che piäsera al dito ser Collane. Item tute le fenestre et balchoni de novo che dara el dito ser Collane lui e tegnudo a meterli la chi piäsera a quello ser Collane in lavorer per modo che stagi pullidi et bene. Item in cusinita die far uno ciburo, nappa et chamin grando et meterlo a lampicho et reconzar la taraza della cusinita et far le scanzie per le scodelle in quella. Item die cavar piere dui busi della camera et meterli al balcon in la sala con pertege dui. Item a meza la sala die meter una pertiga et far uno rastello per apichar arme et sele da cavallo ala banda de sirocho. Item die far in la camerita tuto lo solaro da novo, salizado con tavelli con dui police in el canton e uno armer in loro muro et reconzar la suffita con cantinelle vechie. Item in quella camera die far una porta per intrar in uno necessario el qual loro deno far in el fersor a ladi de sirocho in el fersor et chel sia coverto de cuppi, et traverso lo dito frisor far muro uno et un altro necessario pur coverto de cuppi et per tuto el fersor uno solaro de ligname de souro. Et in cavo del ditto fersor de traversa far muro uno alto perfina el soter del balodor et meter scaffa una de piera che resonda in el fersor con una porta sopra la scaffa de piere cotte che mi possa serar in el balodor e inbuchar e qualizar el muro della muraglia de fratello de quello ser Collane da parte de sirocho del fersor et inbuchar et serar tuti li busi dentro et de fuora. Item die levar tuti li solari deli baladori per fina bastera et tuto atorno meter grondali sopra le spine delli baladori preditti. Et die slargar li travi de tasso quanto piäsera a quello ser Collane. Item die renovar tuti li travi de tasso, et meter de novi la chi bisognera et che sia tuti deti baladori et chusina siano seradi de muro intorno. Item die murar tute le porte et finestre de suto et de soura del frontal della casa de ser Francesco so fradelo et meter una fenestra serada in la muraja che resonde in la corte de ser Collane e de meter una porta de pera et de ligname che stia bene. Et in la calle da Zuan fauro passa 3 longo de saligar che possa insir, (!) dala corte ala strada a pie pian. Item che tuti li coverti delli baladori dieno esser in cagnoli tuto intorno per fina el pareolo della chusina. con li ritorti seguenti uno al altro chome quelli della sala, et die far tuto atorno pertigi per apichar pagni e che tuti li coverti e solari siano piagnadi et pumigadi pulidamente con cantinelle, et li travi deli pozi siano ben lavoradi et taronizadi, et li pareti siano piagnadi lavoradi con cantinelle, taronizadi bianchi con li archeti de sopra li cantinelle, et infra li cagnoli et travi die esser per tuto lo lavor archeti dipendenti. Item per tuto atorno soto la coverta et lo solaro la che sera de bisogno debia meter mitelli de piera smorsada in castradi pulidi. Item die

far dui armeri che se possano serar in lo muro dello balador. Item sopra la taraza in lo muro de meter uno lavello con la piana de suto et con el volto con lo solare che possa star sechi dui de aqua, uno apresso laltro. Item die far muro uno in corte che vegna fina la taraza che la vegna piu larga. Item in el dito muro die far una portella che vadi soto lo volto dela schala e sofermar tuto lo volto et meter porte dui di ferro. Item die slagar la chusina et levar el solaro de quella suxo che segna el solaro del balador et levar suso la scaffa de quea et far lo paredo della chusina, che sia uno segno con quelli delli baladori. Item die far uno camin in quella chusina con la geba e napa e romanioto largo et sufficiente. Item in dui camini die meter stangi dui de ferro. Item die meter in quella chusina canal uno de piera con mitelli et volti de matoni per modo chel sia sufficiente et stagno et far armeri dui in li muri della cusina. Et die far el paredo e far stanzie atorno e far solaro uno in chusina con schala una et leteria et fenestre per dormir le fantesche, e imbuchar et suffermar bene e stropar ogni buxo dela cusina preditta. In lo muro dala cusina e camara far una porta de pieri cotti. Item suto la chusina die far fenestra una in lo muro per salvar le cose de stalla. Item che tuto atorno la corte et baladori de suto et de sovra debia storpar ogni buso e meter tuto et per tuto in bona carta durabel. Item sbasar et equalizar el teren della corte che la stia piana et tuta la dita corte salizar con pieri de canodoli che stia bene et far canal uno in mezo, che tuta laqua et bruteria de corte vadi in la via comune. Et per el simel salizar tuta la calisella de corte fina mezo passo in la via comune. Item die romper et equalizar li fundamenti delli muri et drezar porte e li panzi di quella calisella et slargar et suffernar tuta quella el piu se posa. Item che debia imbuchar tuti le caxe. Item chel debia tuor fora el balcon della camera de ser Collane et meterlo in cura la che piäsera a ser Collane et in quel logo debia meter fenestra una zanchada con la piana et modioni et pozol uno de ferro impiumbando con quadro adentisini de peri cotti fora in lo muro e sofermar polido per modo che dentro et de fora stagi zusto et conzi con lo bancho et la carta cercha quella fenestra et far debia la fenestra de ligname de arexe vernichado con cantinelli dupia et portelli per modo che stagi bene. Item che in quella fenestra debia far cassa una acastro per far una fenestra de tela over de vero. Item el solar della taraza salizar de tavelli et far che li cagnoli dela dita taraza e coverta della schala seguano tuto intorno li baladori, echel balador de bora sporza fora fin al canton della salvaroba e che sopra la schala de piera sporza uno pozo che segna con el balador et in la dita taraza meter mitelli pollidi et far solaro uno quadrizado con cantinelli, che sia alto dal solar salizado pie otto e mezo, et de soura uno terzo solaro salizado con cantinelli a filo, alto pie otto, et far leteria una con la suffita e meza vita con li banchi et paredo et rastello. Item romper porta una che si vadi soura la suffitta della camera de ser Collane et far solaro uno soura la dita suffita de tavole vechie et meter in uno over in tuti dui li frontali fenestra una de pieri cotte che si possa andar sopra li baladori, et far scala una investida con uno armer de sutto con la porta, che se possa andar suxo in, la camerita et li meter fenestre dui con altane dui con li modioni chome quella se in la fenestra fe quondam ser Antonio Porcella con le pertige in camera per appichar pagni. Item debia sbassar la porta de bora della corte quanto sera de bisogno. Item debia far lavorar tuti li cantinelli cussi spezadi come non spezadi. Item debia far in stalla uno solalar de lignami vechi. Item die fare scala una investida con la porta et armario uno de sutto chome se va suxo in el balador a man drete, et romper el muro della schala e vignir con la dita schala in suxo per fina voura el soler de mezo della suffita et li sovra la schala far schanzia una con tavoli e zauroni et che la dita schala se possa ben adourar et andar suto el coverto de coppi. Item de cavar et drezar li gobi de dui porte murade, zoe in la callisella laltra in la caneva

del vin de bora in la strada. Del qual lavorer die dar ser Collane sopra scritto prima tuto lo ligname per li ponti et vernize, le fenestre et porte, lavello, ferro, grondali, pierecotte, coppi, piombo, ferramenta, canal de piera, calzina non fregada et ligname et scaffo et niente altro. Et lui die far et compir per tuto tuti li diti lavoreri, che li siano forte stagni de laqua et polido lavoradi a tute so spexe. Et soa mercede, affani spexe et fatigue promesse el dito ser Collane a dar al dito maestro Zorzi lire 792. soldi 13. et sic perseveranter obligavit se ipse magister Georgius incipere lavorar dictum laborerium de subito postquam compleverit tintinabulum eum quinque magistris pro principio solutionis et pro ara confessus fuit idem magister Georgius habuisse et recepissee usque in presentem diem a ser Collane suprascripto libras centum decem novem solidos quatuor parvorum presentibus testibus suprascriptis, et totum residuum denariorum habere debet de epdomada in epdomadam prout lavorerium egsegerit. Que promiserunt ad invicem attendere et observare et non contrafacere per se et heredes suos, subpena ducatorum XXV auri que soluta vel non tamen presens instrumentum firmum esse debeat.

Not. akti 1451 godine, str. 156'.

⁶⁶⁾ 3. aprilis 1451. Martino archipresbitero arbense, ser Marino de Nemira et ser Zipriano de Gauzigna, testibus, in logia Gaspi Arbi.

Magister Georgius carpentarius de Jadra, habitator Arbi, non vi neque metu set certa animi scientia se obligavit venerabili viro domino Francisco de Leuziis, archidiacono arbensi et ser Francisco de Cernotta quondam ser Bartoli, procuratori sancte Marie maioris, ibi presentibus, audientibus et se ad in vicem concordatibus ad aptandum tintinabolum sive campanile Sancte Marie cathedralis in loco in quo fuit nuperime a sagita percussus a parte magestrali. Videlicet in prima le investison della cova del dito campanaro deno seguir lo altro lavorer de beleza et de bon-tade bene et sufficientemente. Et quelle investison deno esser arpesade dentro via tanto quanto fara de bisogno. Et dentro die conçar con tuffo, seguando lo lavorer come iera da prima. Item le piane che vano de sotto la cuva die conzar et arpisar bene chome jera da prima. Et li foyame li qual sono sotto quelle piane, deno esser fate secondo le altre foyme per chaxon de seguir lo altro lavorer. Item die meter per man et reffar tutto da novo tuti dui li volti, metando in lo lavorer le piera che fosseno bone et le cative de trar via, de mudar 1 capitello roto in la parte da alto senza collone dui. Item da parte da basso de quello primo balchon sagittado de reffar da novo et meterlo tuto per man, almancho perfina uno travisello de rouro et anche perfina tanto abasso perfina se trovava esser fato lo dano, et die conzar bene et sufficientemente. Item die meter ligaduri de piane large de sotto le basse dele prime collone, liquial debia impir et cenzer tuto lo muro in groseza. Item die far basse tre sotto quelle prime collone, longe quanto he tuto le muro. Item die mudar in quello primo balchon collone dui da novo. Item in la balchonada segunda de tramontana die mudar le arche over la volta dentro, et in quello balchon die far capitelli dui da novo. Item in la terza balchonada die mudar capitello uno da parte de tramontana. Item alo ladi de garbin de quella terza balchonada die mudar et reffar capitelli 2. Item in quanto el non fossi obligado per el primo pato de imbuchar tuto el campanile dentro et de fuora. Per questo secondo pato se ha hobligado de inbocharlo tuto dentro et de fora. Item le piera delli capitelli de far della piera de Dalin et le collone et piane de far de piera di listra non bandezada da Vinexia et a omnia promisit solempniter et presenti scriptura se obligavit realiter faciendi et aptandi omnibus suis expensis, quomodoquunque sequentibus in dicto laborerio exepa calze quam debet dare ecclesia tantam quantum fuerit oportuna pro hoc secundo pacto tantum et non pro primo. Quod laborerium ipse magister Georgius promisit et obligavit se incipiendi facere de subito

post pascham resurrectionis domini nostri Jesu Christi proxime futuram, et sic incipiendo debet sequi laborerium laborando usque in finem et quod non debeat se impedire in aliis laboreriis quando non perfecerit istud. Et hoc pro pretio et nomine pretii librarum centum octuaginta parvorum, de quibus ipse magister Georgius confessus fuit habuisse et recepisse pro are et principio solutionis libras quadraginta parvorum et libras triginta habere debet ab ipsis domino archidiacono e ser Francisco, quando ipse magister Georgius incepit laborare in ipso campanili, et totum ressiduum habere debet de tempore in tempus prout laborerium exegerit. Que omnia promiserunt ad alterutrum attendere et firmiter observare et modo aliquo, jure, causa vel ingenio non contrafacere sub pena ducatorum viginti quinque soluenda per partem contrafacientem parti observanti, que soluta vel non, tamen presens scriptura in sua firmitate perduret. Et etiam si ipse magister Georgius non attenderit ad premissa, quod ipsi dominus archidiaconus et ser Franciscus vel alii procuratores futuri, possint et valeant in venire alios magistros ad aptandum dictum campanile expensis ipsius magistri Georgii.

Not. akti 1451. godine, str. 141'.

67) Not. P. Šegote 29.

68) Ibid. 16.

69) Die quinto decimo decembris (1493). Magister Johannes taiapetra de Veneciis dictus Bersola se acordavit cum magistro petro de Tragurio scultore cive arbensi admorandum et laborandum secum hinc ad unum annum proxime futurum laborando bona fide...

Not. akti P. Šegote 134'

Neki Ivan Bersola (Brexuola, Brasola, Bresula, Bežuola) radi u Splitu već 1451., a sa Jurjem Dalmatincem 1454. (Praga: Documenti intorno ad Andrea Alesi, Rassegna Marchigiana VIII. 3; Documenti su Giorgio da Sebenico, Archivio storico per la Dalmazia VII. 523, Kolendić: Stube na crkvi sv. Ivana u Šibeniku, Starinar I, 84 Beograd 1923.)

70) Not. Domenika de Hermolais 16.

71) †Die vigesimo quarto mensis Julii millesimo et indictione infrascriptis (1497) arbi sub logia comunis, presentibus ser Georgio frascono et Christoforo de Nimira testes. Ibiqve venerabilis dominus presbyter Matheus Picicus canonicus arbensis et nobillis ser Johanes bachinus tamquam procuratores ecclesiae cathedralis arbensis ex una et magister Petrus de Tragurio sculptor habitator Arbi ad infrascriptum compositum pariter devenerunt. Videlicet che el dicto maistro Piero sia obligato da far una pila di batisterio dela piera de monte Doro apresso a rovigno la qual die esser lavorata a similitudine di pergoli di dicta gexia cum le sue suaze atorno et oto cantoni. In spatio far dieba festa romana exceptuando uno spatio di ditti relevi die sculpir uno misser san Juane batista la qual pila die esser in alteza pie tre et incruada de dentro via largeza pie tre manchò una quarta canale suo groseca proportionada, lo qual lavorerio ut supra el dito dieba dar compito et deba haver per sua mercede livre cento de piccoli per parte de li quali li prometino a dar ducati sie doro de presente et lo resto ala zornata chome andara laborando la qual piera etiam essi procuratori siano tinuti de far condur quelli ala gexia di misser San Zuane preditto et lavorata che sera meterla li lavorerio tutta a sue spexe et ordine di dicto magistro Piero lo qual lavorer non faciendo el ditto magistro piero fino a termene suprascritto che i ditti procuratori siano in liberta de poter trovar magistri a tute spexe et interessi de quello obligando el ditto maistro Piero al dito lavorer tuti i sui beni presenti et futuri.

Not. Petra Šegote, 342'.

72) V. sl. Schleier o. c. Bild 61.

73) Kukuljević I.: Slovník umjetnikah jugoslavenskih 5, Zagreb 1858.

74) o. c. 89.

75) Eidem millesimo (1514) et indictione die vero 21 mensis januari, Arbi, in ecclesia cathedrali beate virginis arbensi presentibus domino Grisogono de dominis et ser Gabriele de Noalo testibus etc. Ibiq̄ue reverendus dominus Matheus picicho primicerio et vicario arbensi una cum domino Hieronimo de cernotis procuratoris dicte ecclesie cathedralis convenerunt cum magistro Petro petricida quod facere teneatur in relevo unam imaginem dive genitricis ad genua habentem Christum passionatum super portam magnam supra dicta ecclesia cathedrali in petra bona de bervoni non badita sed salia ed durabili ita quod dicta imago ad iudicium boni magistri sit extimata ducatos 14 ita magna quanta caperit posse in illo cavo super antedictam portam. Item dictus Petrus teneatur facere unum capitellum de petra durabili ut supra super columnam qua est secus pulpitu[m] evangelii et omne hoc pro ducatos 11 aureos, dicti autem procuratores dare debeant unum velplures magistros quam manuales, trabamenta plumbum ac omnia necesaria ad imponendum dictum capitellum super dictam columnam et omnia hoc facere teneatur ipse magister petrus hic ad annum unum.

Not. M. Maromane 7'.

76) Frey o. c. 5.

77) Dudan A.: La Dalmazia nell' arte italiana I, 89. Milano 1921.

78) o. c. T. I.

79) Not. Bartula Bonzius 59'.

80) o. c. 5.—6.

81) Eitelberger R.: Die Mittelalterlichen Kuntdenkmale Dalmatiens 30 Taf. IV, Wien 1861.

82) Jackson T.: Dalmatia, the Quarnero and Istria III. 225, Oxford 1887.

83) Frey D.: S. Giovanni Batista (!) in Arbe, 82, 83. Jahrbuch der Kunsthistorischen Institutes der Zentralkommission für Denkmalpflege V. Wien 1911.

84) o. c. 250.

85) Praga G.: Notizia d'arte, La rivista dalmatica VI, 72.—73. Zara 1922.

86) Praga G.: Arbe nella storia dell'arte, delle lettere e del pensiero italiano, Museum IX, 1 gennaio-marzo. San Marino 1927.

87) o. c. (85).

88) o. c. 86, 88.

89) o. c. 153, 154.

90) V. sl. Westphal D.: Malo poznata slikarska djela XIV—XVIII. stoljeće u Dalmaciji, sl. 1. Zagreb 1937.

91) Pacta ser Collani de Cernotis cum magistro Andrea lapicida habitatore Spalati Eisdem millesimo (millesimo quadrigentesimo quinquagesimo tercio) Indictione (prima), die vero octo marcii in cancelaria arbi presentibus nobile viro ser Petro de Zaro et Gregorio Andree de Arbo testibus ad hoc vocatis et rogatis. Ibiq̄ue nobilis vir ser collanus de cernotis ex una et magister Andreas Alesii de duratio lapicida et habitator Spallati ex altera, pro faciendo quandam capellam prefato ser Collano in ecclesia Sancti Johannis conventus fratrum minorum de arbo per predictum magistrum Andream secundum designum per me notarum ac testes suprascriptos vissum, quod ne fraudetur per dictum magistrum Andream depositum fuit in manibus suprascripti ser Collani et suscrip-

tum manu mei notarii infrascripti. In simul pactum et concordium ac conventionem pacifererunt, concordaverunt et hunc modum et forman se convenerunt ut infra ipsi produxerunt in scriptis videlicet cum eo sia che io Andrea de Alesii de Durazo taiapiera habitator (nedostaje, valjda Spaleti) son convegnudo e fato pacto cum el nobel homo ser Collane de Cernota nobele de Arbe a dover farli una capella in la giesia de misser Sancto Zuhane del convento di frari minori de arbe apresso la porta granda de la dicta giesia a ladi destro, la qual capella debo et me obligo far et lavorar in questo modo et forma zoe. Prima devo mudar la colonna prima et pilastro el qual he apresso la porta predicta e metter el pe del volto sopra el muro de la dicta giesia et metter uno schalino intorno per do ladi. Et far sopra el dicto schalino el pozo de menuto et fregato pulidamente secondo el designo. Et de dentro la dicta capella far el sallizado lavorato pulidamente secondo el designo. Et in la dicta capella far la sepultura soa cum cimero et arma sua laqual sepultura debia esser et sia pedi cinque de fundo avanti lo altare et in cercha far una vide pulidamente lavorada et debia far le collone lavorade pulidamente cum octo cantoni secondo el designo. Et far fora de la capella fina al canton de la porta de la pulida piera lavorada et in alto fina al volto secondo el designo ad laude et memoria de bon maestro. Item debo far la piancha de laltaro de bona piera longa pedi cinque et quarta et larga pedi tre. Et la piancha de la sepultura longa pedi cinque e mezo et larga do e mezo. Et tuto el dicto lavorier capella et ovra sia tuto lavorato pulido in sazado pulidamente amendamento de bon maestro per modo che la dita capella sera dal fondamento per fina al volto tuto de piera nova bianca da la braza avanzada e durabile, et se alguno danno intra vegnisse del dicto lavorier per mio deffecto fina anni dui che me sia tegnuto a refer et per caxo che per diffecto del muro vechio intravegnisse alguna cosa che non sia sopra de mi niente. Quam capellam sive quod laborerium suprascriptum Magister Andreas lapicida promisit suprascripto ser Collano et solempni stipulatione obligavit facere et per complere usque ad annum unum cum dimidio proxime venturum. Et arbum lapides omnes laboratos pro dicto laborerio fiendo conducere sive conduci facere. Et ibi promisit quot conductis lapidibus laboratis arbum peroptime laborare et componere ac percomplere et percomplectum dictum laborerium cum omnibus et singulis suis particulis continentibus ud supra dare usque dictum terminum unius anni cum dimidio proxime venturo ad laudem et memoriam peroptimi magistri. Quod laborerium sive quam capellam predictus magister Andreas debet et tenetur ad omnes ipsius expensas facere et per completum dare usque ad terminum suprascriptum, salvo quod dictus ser Collanus tenetur dare lignamina competentia pro armaturis et puntis. Et omnes calces pro dicto opere et capella fienda. Et duo ferria pro dictam capellam fortificando, promisit quod solempni stipulatione suprascriptus ser Collanus pro dicta capella sive opere fiendo supra scripto magistro Andree dare ducatos centumoctuaginta auri et iusti ponderis in hunc modum ac terminos videlicet ducatos quinquaginta auri nunc ante inceptionem dicti laborerii sive capelle in prima parte, et in secunda ducatos quinquaginta auri cum ipse Magister Andreas conduxerit sive conduci fecerit lapides laboratos Arbum pro dicto hedificio sive capella fienda. Et residuum videlicet ducatos octuoginta auri cum ipse magister Andreas compleverit et dictam capellam sive laborerium usque ad dictum terminum suprascriptum percomplectam dederit, quos ducatos quinquaginta super in prima parte et terminos contentos predictus Magister Andreas confessus et manifestus fuit a suprascripti ser Collano habuisse et recepisse... ego Marcus filius ser Zanbernardi de Olivone etc.

Not. Marka de Olivone 38', 39'.

⁹²⁾ Praga G.: Documenti intorno ad Andrea Alessi, 9. Rassegna Marchigiana VIII. 3 Pesaro 1929.

⁹³⁾ Praga o. c. (92). Nikako se ne može kao što to Praga čini, Petra Berčića prekrstiti u Pietro de Barberio, jer ga nekoliko dokumenata zove hrvatskim oblikom njegova prezimena, a Barberio označuje majstorov zavičaj, Bribir. O tome opširnije C. Fisković: Arhivski pabirci o starim majstorima. Zbornik Više pedagoške škole Split 1948.

⁹⁴⁾ Praga o. c. (92). Kolendić P.: Aleši i Firentinac na Tremitima. Glasnik skopskog naučnog društva I. 206. Skoplje 1925.

⁹⁵⁾ MCCCCLIII die VII decembris. In cancelaria, presentibus ser hermolao de hermolais et ser Johane de Dominis ac ser Mathco de Zaro testibus Nobilis vir ser Collanus de cernotis in presentia magistri Andree Alexii lapicide in contrascripto instrumento conscripti dixit et confessus fuit dictum magistrum Andream permissione dicti instrumenti satisfacisse pro capella construenda per eum quam factam dictus ser Collanus accepit assens sibi bene servitum esse a dicto magistro Andrea, salvo in conditione et pacto quod dictus Magister Andreas dictum opus manutenere debeat durabile usque duos annos iuxta formam dicti pacti et conventionis. Qui Magister Andreas etiam dixit sibi integre satisfactum de sua mercede operis predicti et promisit standum iterum ad manutenendum dictum opus usque ad dictum terminum annorum duorum ab convenienti die in antea etc. Ego dominicus nicatis de Castrofranco imperialis notarius ac cancelarius magnifici domini Petri de canali dignissimi comitis arbi predicta scripsi de partium consensu...

Not. Marka de Olivone, 38'.

⁹⁶⁾ o. c. T. IV.

⁹⁷⁾ Kukuljević o. c. 5, Eitelberger o. c. 30, Jackson o. c. 233, Frey o. c. 82.

⁹⁸⁾ MCCCCLIII indictione secunda die vero octavo mensis decembris, presentibus nobili viro ser Hermolao de Hermolao et presbitero Johane filio Paoli, testibus ad infrascripta vocatis et rogatis, et aliis Arbi, in episcopatu. Ibiqve reverendissimus in Christo pater et dominus Johannes de Scaffa dei et apostolice sedis gratia Episcopus Arbensis ex una parte, et magister Andreas Alexio de duratio tayapera habitator Spaleti constitutus in Arbo parte ex alia ad tale pactum et concordium devenerunt, videlicet prefatus magister Andreas promisit et presenti publica scriptura se obligavit faciendi de arte sua ad omnes eius expensas unam planam sepulturam latitudinis et longitudinis prout conveniens est, in qua vel supra qua sculpere sive elevare debet totum unum episcopum medium relevatum et apparatus, cum mitria, et pastorale, cum duobus libris ad pedes et cum duabus armis suis ad caput et cum uno archeto et cum uno retorto circumcircha, et cum uno cusinello sub capite, et cum incastris circumcirca prefatam planam. In quibus facere debet unam vitem relevatam et denturam ad modum sepulturam quam prefatus magister Andreas fecit in sepultura ser collane de cernotis in ecclesia fratrum minorum de arbo. Et cum tota lista prout est in dicta sepultura, eam scribendi certas literas ac prefatus magister debet ponere in laborerio dictam planam cum suis incastris et incontinio, sicut stare debet, in loco quem voluerit prefatus dominus episcopus, ad omnes expensas debet cavari fonea et murari et non aliud. Et totum residuum dare et preparare debet prefatus magister Andreas. Et hoc pretio et nomine pretii ducatorum viginti boni auri et iusti ponderis, quorum prefatus reverendissimus dominus episcopus sibi dare promisit ducatos quinque auri suo nomine petro de pergamo habitatori arbi in festo sancti Georgii proxime futuri et totum residuum dare debet quando fuerit completum totum laborerium suprascriptum. Quod conducere promisit arbum prefatus magister Andreas propriis expensis et conductum perseveratur in eo laborare quo usque fuerit totum completum non inpediendo se in aliis laboreriis usque per totum mensem aprilis pro-

xime futurum post mensem aprilis presentis anni. Pro quibus omnibus operandis et firmis habendis promisit una pars alteri et altera alteri attendere et observare ad omnia et singula suprascripta, sub pena dupli totius pretii solvenda per partem contrafacientem iuxta ordines arbi et soluta vel non tam omnia suprascripta firma et rata perdurent.

Not. T. Stanciis, 341'

⁹⁹) Kukuljević o. c. 6. Frey o. c. (76). Brusić o. c. 155.

¹⁰⁰) Eo die (8. XII. 1454), presentibus venerabilibus viris domino Martino Archipresbytero domino Matheo primicerio et domino presbytero Juliano, testibus vocatis et rogatis et aliis Arbi, in ecclesia sancte Marie cathedrali. Ibiqve reverendissimus in Christo pater dominus Johannes episcopus Arbensis suprascriptus convenit cum magistro Andrea Alexio suprascripto quod planam suprascriptam in qua sculpere debet unum episcopum ut supra continetur et cum suis incastris prefatus magister Andreas ponere debet in laborerio ante altarem sancte Anastasie in dicta ecclesia cathedrali. Coram quo altarem se obligavit presenti sepultura faciendi unum pozolum de petra cum duodecim columpnellis et cum duobus angelis, et cum archetis ad similitudinem pozoli nobilis ser Collanis de Cernotta quod prefatus magister Andreas fecit in ecclesia fratrum minorum cum uno scalino de sup'tus de illo scalino quod est in pianarum coram ipso altare et super illum fieri debet dictum pozolum incipiendo a scalis lapideis usque ad murum sacristie a amboque lateribus videlicet muro sacristie et scalis facere debet duos floronos lapideos. Et contentur salizare ab illo scalino usque ad pedem altaris vel ad equalitatem salizi positi sub dicto altari cum illis salicis sive planis veteribus et ad equalitatem sepulture ponende ad omnes eius magistri expensis. Et pro pretio et nomine pretii ducatis duodecim auri et iusti ponderis quorum dare tenetur ducatos tres petri de pergamo nomine eius usque ad festum sancti Georgii proxime futuri et totum residuum quando dictum laborerium completum fuerit. Quod laborerium debet prefatus magister Andreas preparare et laborare in medium finito laborerio suo suprascripto. Promittentes ad invicem attendere et observare sub pena tertii pluri pretii solvendi ut supra et soluta vel non in omnia suprascripta firma et rata esse debeant. Plumbum quod erit opportunum dare debet reverendissimus dominus episcopus.

Not. T. Stanciis, 342'.

¹⁰¹) MCCCCLIII. Indictione prima die vero nono mensis decembris, presentibus reverendissimo in Christo patre domino Johanne dei et apostolice Sedis gratia episcopo Arbensi et presbytero Johanne filio pauli, testibus vocatis et rogatis, Arbi in episcopatu. Ibiqve magister Andreas Alexio de Duratio tayapetra habitator in Spalato constitutus in arbo convenit cum ser Francisco de Zudenicho cive Arbensi faciendi et sculpendi in una plana lapidea unum episcopum totum apparatus et medium relevatum cum libris a pedibus et armis a capite cum archetis et retorto et incastris cum suis vitibus et ceteris rebus ad modum et similitudinem sculpture reverendissimi domini Episcopi suprascripti quam prefatus magister Andreas obligatur facere reverendissimo domino episcopo suprascripto et ponendi eam in laborerio et in contio prout sibi obligatur. Et eodem pretio ducatorum viginti auri dandorum prout tenetur dominus prefatus reverendissimus dominus episcopus, et eodem termino et eadem pena soluenda ut in dicto pacto continetur.

Not. T. Stanciis, 343.

¹⁰²) Millesimo et indictione suprascripta (1456) die vero tertio mensis septembris presente Reverendo in Christo patre domino Johanne de Scaffa episcopo arbensi et clerico Symone de Jadra servitor Reverendissimi domini archiepiscopi Jadrensi, testibus ad infrascripta vocatis et rogatis in atrio episcopatus arbi. Nobilis vir ser Franciscus de Zudenicho

quondam ser Johanis civis Arbi presens sponte dixit confessus est et manifestus est et manifestus se teneri et esse debitorem magistri Andree alexio tayapetre de duratio de libris quadraginta parvorum et hoc pro resto cuiusdem sepulture quondam domini episcopi Zudenichi ei facte et laborate iuxta eorum conventionem quas libras quadraginta prefactus ser Franciscus promisit dare cum effectu predicto magistro Andree sive ei mittere usque ad festum sancti Georgii proxime futurum sub pena et obligatione tertii pluri omne exceptione iuris aut facti remota.

Not. T. Stanciis, 970.

¹⁰³) Farlatti: Illyricum sacrum V. 250.

¹⁰⁴) Eo die (1454, 8. XII.) presentibus testibus suprascriptis. Magister Andreas alexio de duratio prefatus obligavit se nobili viro ser Nicolao de scaffa ibidem presentis et secum convenienti in una eius capella fienda in ecclesia sancti Johannis fratrum minorum de arbo ex transverso capelle ser Collani de Cernottis videlicet a parte quirinali, laborandi, et faciendi unum pozolum cum columpnellis de petra, cum duobus angelis, et uno leone et cum uno scalino de petra sub dicto pozolo ad modum et similitudinem pozoli capelle ser Collani suprascripti cum tribus armis ipsius ser Nicolai relevatis in columpnellis quadris sub dictis angelis et leone, et preparandi sive ponendi mediam columpnellam a duobus lateribus columpne magne ad qua adherere debet dictum pozolum, et duas alias medias columpnellas unam adherentem ad aliam magnam mediam columpnam et alteram ex alia parte ad murum. Item debet, et obligavit se preparandi unam planam sive lapidem ab altare cum una columpna de subtu ad similitudinem et maioritatem et qualitatem, prout est in capella ser collane sopra scripti. Item obligavit se preparandi sive faciendi unam planam a sepultura, laboratam cum duabus vitibus torcis in modum corone, cum foliis suis, in qua debet sculpere et relevare sculpendo armam ipsius ser nicolai cui plane facere debet unam listam circumcircha per quibusdam literis scribendis et cum suis incastris et cum uno retorto et duplis suacis circumcircha dictam sepulturam, quam prefatus magister Andreas debet ponere in laborerio et in contio prout stare debet in dicta capella, licet non debetur nec tenetur cavare foneam nec sepulturam murare de intro quo prefatus ser Nicolaus se optulit suis expensis facturam, ad quod laborerium prefatus ser Nicolaus promisit dare totum plumbum et totum ferrum oportunum pro toto laborerio suprascripto. Et pro laborerio et magisterio suprascripto promisit dare dicto magistro Andree ducatorum quadraginta boni auri et iusti ponderis. Quorum prefactus magister Andreas dixit et confesus est se habuisse et recepisse ab dicto ser Nicolao pro ara et principio solutionis ducatorum quinque auri, quos ego notarius cum testibus suprascriptis vidi numerando et ducatos quinque dare promisit petro de pergamo habitatori arbi suo nomine in festo Sancti Georgii proxime futuris et totum residuum pretii dicti tenetur quando totum laborerium suprascriptum huic modo completum fuerit.

Not. T. Stanciis, 341' 342.

¹⁰⁵) 1456 die primo septembris presente Magistro Georgio de Jadra habitatore Arbi et ser Vitale de marinello ser Nicolaus contrascriptus fuit contentus de ser laborerio et prefactus magister Andreas de solutione. Ideo voluerunt quod presens scriptura cassata ad cautella ambarum partium.

Ibid. pokrajna bilješka.

¹⁰⁶) Praga o. c. (92) 16.

¹⁰⁷) Schleier o. c. Bild 62.

¹⁰⁸) o. c. 117, 138.

109) per Ser Francisco de Zudenico et magistro Andrea tayapetra. (1456. 28. VIII.) coram Reverendissimo in Christo patre et domino, domino Johanne de Scaffa dei et apostolice sedis gratia episcopo arbeni dignissimo favente promittente et assentiente ad concordium infrascriptum constituti nobilis vir ser Franciscus de Zudenicho civis arbi ex una parte et magister Andreas tayapiera da duratio dictus Alexio habitator Spaleti et constitutus personaliter in arbo ex altera ad talem concordium devenerunt prout infra patebit vulgari stilo videlicet, che maestro Andrea predito promette et si se obliga a ser francisco suprascripto fare una capella la qual die esser di pie duodexi per quadro da la banda de entro. E prima die haver schalino uno davanti sopra el qual die començar el volto de piera rossa principiado per quondam maestro Jacomello el qual he in lagesia cathedrale. Item die esser tuta salizzata de piera bianca o ressa quadrezada. Item die esser messa la sepultura avanti l altaro e li sui incastri o per longo o per quadro como parera meglio, la qual fo fata per fata per messer lo vescovo Zudenigo. Item die esser la piana del altaro de piera bianca lavorada longa pie zingue e larga pie 3 sopra una colona come quella de ser Collane. Item die esser tre fazade dentro via fodrade de piera bianche quadrizade, como la capella de ser Collane persina el comenzamento del volto. Item die havere dentrovia in caudano cantone una collona sopra la qual die principiar el nascimento della crusera con li sui capitelli e basse straforade secondo quello de ser Collane, alte secondo el volto che e stato comenzado de piera rossa. Item die haver una fenestra slanzada dentro e de fura, ferade. Item una pila da aqua sancta et uno fenestrello per le ampulette. Item die haver una lista sopra le dite collone che comenza el volto come quelle de ser Collane tuto atorno. Item die haver la crusera de piera bianca a spina pesse. In mezo con una testa de uno vechio. Item i volti deono esser di tuffo et el muro de sopra de esser corrente incalzinado et in bochade sufficientemente. Et tuto questo lavorero ultra le piera rosse che sono in gesia et altrui apparechiade per quondam maestro Jacomello die far el dito maestro Andrea a tute-sue spexe persino opera compida come se contien de sopra et in lo desegno fatto per lo dito maestro Andrea per el qual lavorero el die haver ultra piera preditte apparechiade per quondam maestro Jacomello zoe ducati cento e setanta a raxon de lire sei e soldi quatro predicti o cressendo o minuendo el ducati de L. 6 soldi 4. E questi danari die haver in quatro partide e quatro termini in la prima paga die haver questa senza proxima che vien del anno 1457. ducati quaranta conduti a Spalato. Item de laltra paga die haver quando el vignira con el lavorer, che sara perfinio a mezo mazo proximo che vien a uno anno del 1458. ducati vinticinque e ducati quindexe per tuto lo mexe de zugno proximo. Item la terza paga die haver per tuto lo mexe de octubrio proximo che vignira. Item la quarta paga die haver compledo tuto lo lavorero. Que omnia ut supra continentur prefactus magister Andreas se obligavit et promisit dicto ser Francesco dare facere et complere bene sufficiente et sine aliqua diminutione et prefactus ser Franciscus solvere promissit cum effectu in terminis . . .

Not. T. Stanciis, 969

110) prima quietatio fuit facta in 1457. die quinto mensis Julij.

Ibid. pokrajna bilješka.

111) Millesimo et indictione suprascriptis (1458.) Die vero nono mensis Julij presentibus venerabilibus viris domino presbytero Juliano de xorte et presbytero Anthonio de biza et aliis testibus vocatis et rogatis arbi, iuxta episcopatum. Ibiq.ue magister Andreas Alexio lapidica de Spalato personaliter constitutus in Arbo pure spontis et simpliciter dixit confessus est et manifestus se habuisse et recepisse a ser Francisco de Zudenicho ibidem presente et audiente dicaltros centum quindecim cum dimidia

lane molle pro ducatis quadriginta auri causa et occasione prime solutionis ducatorum quadriginta auri quos sibi dare tenetur pro fabrica capelle pro ipsum hedificande et laborande in ecclesia sancte Marie maioris cathedralis de arbo, iuxta cuidem in pacto super inde confecto continetur. Quam quidem lanam dictus magister andreas conducere debeat spaletum ad resicum prefati ser Francisci causa vendendi cuius exactio poni debeat ad computum dictorum ducatorum quadriginta prime solutionis et totum lucrum ex dicta lana percipiendum sit et esse debeat dicti magistri Andree pro suo dampno et pro suo interesse et pro expensas et pro nauo barche habitis causa et occasione quando venit arbum pro dictis ducatis quadraginta egsigendis...

Not. T. Stanciis, 476.

¹¹²⁾ 1459. die 3 novembris presentibus domino presbitero Johane de Migna et domino Petro Hieronimo opstante quod magister Andreas tenetur facere voltum de tuffo tunc videlicet laborerium dicte capelle diu operduret se obligavit ipsum voltum facere de lapidibus albis bene laboratis ad similitudinem, altitudinem laborerii positi ad latere ipsius capelle pro quo volto et laborerio et sua manufactura prefactus ser Franciscus de Zudenicho se obligavit dare dicto magistro Andree ducatorum decem boni auri et iusti ponderis in festo Sancti Gregorii proxime futuro...

Not. T. Stanciis, 969.

¹¹³⁾ MCCCCIX, Indictione VIII, die vero XXIII mensi martii presentibus ser Dominico de leutis, magistro nicula padichio calafato et magistro Georgio Giabrich sartore, testibus ad infrascripta vocatis et rogatis Arbi in domo habitationis ser Francisci infrascripti. Ibiq, nobilis vir ser Franciscus de Zudenicho quondam ser Johannis civis Arbi... confessus et manifestus est esse debitorem et dare debere magistro Andree alexio lapicide de duratio habitatore Spaleti ibidem personaliter constituto audienti et contentanti ducatos quadraginta boni auri iusti ponderis et libras quadraginta quatuor et soldos quindecim pro calculatis omnibus et singulis eorum rationibus usque in die presentem causa et occasione resti et complementi totas solumptions unius capelle laborate et fabricate per ipsum magistrum Andream in ecclesia Sancte Marie Maioris cathedrali arbensi iuxta eorum pacta et conventiones notatas inter ipsas partes manu mei presbyteri thome notarii infrascripti in suis millesimo, indictione et die. Quas quidem libras quadraginta quatuor soldos quindecim dictus ser Franciscus se obligavit dare et solvere creditoribus dicti magistri Andree ad omnem eorum petitionem. Videlicet reverendissimo domino episcopo arbensi libras octo, soldos quinque, domino presbytero Juliano libras decem octo soldos octo, ser Nicolao de Scaffa libras duodecim soldos duos. Et Matcho... suo famulo pro parte sui salarii libras sex parvorum. Item prefatus ser franciscus promisit et sponte se obligavit dare predicto magistro Andree pro suprascriptis ducatis quadraginta auri dicaltros centum vigintiquatuor bohe lane mollis insule et districtu Arbi...

Not. T. Stanciis, 201.

¹¹⁴⁾ Kukuljević o. c. 4.

¹¹⁵⁾ o. c. 254.

¹¹⁶⁾ o. c. 250.

¹¹⁷⁾ o. c. 5.

¹¹⁸⁾ o. c. 6.

¹¹⁹⁾ o. c. 154, 155.

¹²⁰⁾ o. c. (85) 72.

¹²¹⁾ MCCCCLV, Indictione tertia die vero decimo nono mensis februarii... Cum sit quod nobilis quondam domina Margareta de dominis

nata quondam ser Francisci dicti batalaga in suo ultimo testamento ordinasset debere construi et hedificari unam ecclesiam ... qua ecclesia per modum dispensatorum ut fertur translata fuit debere hedificari una capella tituli sancte Margarite in ecclesia Sancte Marie Maiori cathedrali arbensi ... que hactenus non est hedificata ex obitu magistri ut dicitur, qui eam hedificari debebat. Licet certa lapidum preparadio facta appareat pro ea construenda. Nunc autem nobiles viri ser Zedolinus et ser Franciscus de Zudenicho eorum proprio et nomine domine françe eorum sororis tamquam filli et heredes ser Johannis de Zudenicho eorum patris ac tanquam heredes et successores prefate domine Margarite ... desiderantes dictam capellam ... facere.

Not. T. Stanciis

¹²³) Millesimo Indictione et die suprascriptis (1457. 7. X.) presentibus clerico Georgio filio dominici trisal et ser Vitale filio ser Mathei de Marinello et aliis testibus ad infrascripta vocatis et rogatis arbi in episcopatu. Ibi que cum sit quod olim commissarii quondam domine Margarite de Dominis quondam ser Francisci Batalage ad publicum incatum vendidissent nobili viro quondam domino Stephano de dominis quondam domini Andrea de arbo unam habitationem situatam apud portas civitatis quam fuit ser Petrogne cause fabricandi unam capellam in ecclesia sancte Marie maiori in executione eius testamenti et hoc pretio ducatorum ducentorum viginti auri vel circha ... Cuius pretii prefatus quondam dominus Stephanus emptor pretium soluit quondam magistro Jacobello lapicide fabricatori dicte capelle. Et pretium ad huc solvere restavit. Et quam nobilis vir ser Franciscus de Zudenico heres quondam ser Johannis eius patris unius heredis et commissariorum prefate quondam domine Margarite in executione eorum testamentorum concordavit magistrum Andream Alexio lapicidam habitorem Spaleti ad perficiendum dictam capellam incohatam per prefatum quondam magistrum Jacobellum ...

Not. T. Stanciis, 494.

¹²³) o. c. 5.

¹²⁴) 27. VII. 1460. Magister Cresolus murarius filius quondam magistri Marci ... coprire debeat capellam novam fabricatam in ecclesia Sancte Marie Maioris per ser Zedolinum ...

Not. T. Stanciis 654.

¹²⁵) Eisdem Millessimo (1456.) et Indictione, die vero mensis septembris. Presentibus reverendissimus in Christo dominus dominus M. Vallaresso dei et apostolice sedis gratia archiepiscopo Jadrensi et Johanne de Scaffa episcopo arbensi dignissimis ac domino Jacobo Vallaresso germano prefati Reverendissimi domini archiepiscopi constitutis in Arbo testibus ad infrascripta vocatis et rogatis arbi in camera episcopali. Ibi que nobilis vir ser Petrus de Zaro civis Arbi ex una parte et magister Andreas Alexio de Duratio tayapetra habitator Spaleti, constitutusque in Arbo parte ex altera ... ad talem concordium deverunt, videlicet quod dictus magister Andreas facere debeat in ecclesia Sancti Bernardini apud Sanctam Euphemiam insule arbi sub arcu cuve unum pozolum lapideum cum columnellis ad modum pozoli reverendissimi domini episcopi suprascripti facti in ecclesia Sancte Marie cathedralis, cum duabus scalinis sub dicto pozolo et cum una porta et cum duobus angelis tenentibus unum candelabrum lapidum pro quolibet in manu cum duabus armis relevatis sub unoquoque angelo et cum ymaginibus ab uno latere Sancti Francisci et ab alio Sancti bernardini relevatis ad instar illorum angelorum. Item preparare et facere debeat unam sepulturam in dicta ecclesia ad similitudinem sepulture ser Nicolai de Scaffa videlicet cum incastris, retortis, et suaçis a duobus lateribus dicti retorti, et cum litteris circumeirca dictam

sepulturam et cum suis armis et cum uno cimero relevato in medio laste dicte sepulture et non a latere uno plusquam ab alio. Et cavare et ponere in laborerio omnia suprascripta prout stare debent. Item facere debeat in ecclesia Sancte Marie cathedrali suprascripte circha altarem sacri corporis Christi primo unum pozolum lapideum a parte australi cum collumnellis et cum uno leone in medio dicti pozoli sicut est in capella ser Collane de Cernote sub quo leone debeat ponere armam dicti ser Petri. Et unum alium pozolum lapideum a parte transversale cum una porta et cum duobus angelis qui tenere debeant unum candellabrum lapideum pro quolibet in manibus. Sub quibus angelis debent esse due arme ipsi ser Petri. Relevate et sub pozolis unum scalinum lapideum relevatum et salizatum per totam illam capellam lapidibus, qui ibidem ad presens sunt Et si aliquod lapidum pro salizio defunt prefactus ser Petrus dare debeat ponendo ipse magister Andreas in conzio sepulturam prefacti ser Petri qua ibi est ante dictum altarem cavatam et muratam prout stare debet. Et dictum laborerium debeat esse bonum politus et sufficiens prout convenit et stare debet conductum arbum et factum omnibus expensis ipsique magistri Andree. Excepto quod prefatus ser Petrus dare debeat totam calcem preparatam, ferrum et plumbum oportunem et lapides qui defuerunt pro salitio capelle sacri corporis Christi et libras trecentas in tribus terminis videlicet libras centum teneatur ei mittere usque ad festum Ascensionis proxime futuris, videlicet libras quadraginta in denariis et libras sexaginta in bona lana computando in libris duabus unumquoque dicalatrum et libras centum quando venerit Arbum et conduxerit laborerium prefactum. Et reliquas libras centum completo toto laborerio suprascripto pro quibus omnibus opservandis et non contrafaciendis promiserunt ad alterutrique opservare et attendere ad omnia et singula suprascripta sub pena dupli totius pretii suprascripti solvenda pro partem contrafacientem iuxta ordines arbi et soluta vel non nichilominus omnia et singula suprascripta firma perdurent omni exceptione iuris vel facti remota.

Not. T. Stanciis, 970.

¹²⁶) Eisdem Millessimo Indictione et die (1458. 9. VII.) presentibus Christoforo et ser Johane bachino de domine fratribus et aliis testibus vocatis et rogatis. In plateo macelli. Ibique Magister Andreas Alexio lapicida habitator Spaleti constitutus in Arbo pure spontis et simpliciter certaque animi sciencia dixit confessus est et manifestus se habuisse et recepisse a nobili viro ser Petro de Zaro de Arbo libras quinquaginta parvorum partim in lana et partim in denariis pro principio et parte solutionis laborerii quod ei facere debet et tenetur in ecclesia Sancti Bernardini, et circha altarem corporis Christi in ecclesia maiori Sancte Marie... Et libras quinquaginta parvorum prefatus ser Petrus sponte se obligavit et promisit mittere Spaletum prefato magistro Andree ea predicta per totum mensem augusti proxime futuris sub pena tertii pluris. Quod si non fecerit et non miserit dictus magister Andreas possit et valeat mittere unam barcham Arbum pro dictis libris quinquaginta habendis et exigendis ad omnes expensas ipsius ser Petri debitoris...

Not. T. Stanciis, 476'.

¹²⁷) Millessimo, Indictione suprascripta (1459.) Die vero XXII mensis decembris presentibus Michoville de Spaletio. Jacobo della braza et Stephano habitatore Spaleti laboratoribus magistri Andree Alexio lapicida suprascripto, testibus ad infrascripta vocatis et rogatis arbi, in domo scholarum Ecclesie Sancte Marie Cathedralis.

Magister Andreas lapicida habitator Spaleti personaliter constitutus in civitate Arbi loco suprascripto concordavit sibi Jacobum quondam Nicolai de Sibenicho annorum quindecim vel circha presentem et contentantem stare secum per famuliere et labore artis sue hinc usque ad annos VII proxime continue venturos et sibi stare et servire bene, dili-

genter et fideliter sicut tenetur facere quisque bonus familiaris domino et patrono suo. Cui Jacobo prefatus magister Andreas promisit et sponte se obligavit daturum victum et vestitum bonum, iustum et honestum sicut est solitum dare familiaribus toto tempore dictorum VII anorum. Et eum bene pertractare et instruere de arte sua lapidaria... Et expletis dictis sex annis sibi dare pro suo salario et mercede ducatorum quatuor boni auri et iusti ponderis et omnia feramenta ab arte sua prout datur familiaribus ita quod laborare possit nec non omnia vestimenta...

Not. T. Stanciis. 184'.

¹²⁸) Millessimo et Indictione (1460.) suprascriptis, die vero XXVI mensis martii presentibus domino presbytero Johanino helyanich et diacono Johanne de bode, testibus ad infrascriptum vocatis et rogatis arbi, apud ecclesiam Sancte Marie Maioris. Ibiq; Magister Andreas Alexio de duratio lapicida habitator Spaleti constitutus in civitate Arbi sponte se obligavit faciendi et laborandi de arte sua nobili viro ser Zedolino de Zudenicho de arbo presenti et secum convenienti unam portam lapideam ad modum magnitudinem, pulchritudinem et similitudinem porte introitu domus ser Christofori de nemira cum arcu, arma sua superposita infra arcum. Et cum uno retorto circumcircha dictam portam loco bastoni, et cum uno urso in cimerio cum foyamine supra arma ipsius ser Zedolini, loco puelle que est super dicta porta ser Cristofori. Item laborare debeat unam fenestram zanchatam duobus pedibus cum dimidio latam in luce cum debita altitudine fenestre sicut convenit dicte latitudini duorum pedum cum dimidio, cum uno florone de supra et cum una plana duarum peciarum de infra extendente super viam comunis uno pede comuni causa ponendi unam clausuram feream prout fieri solet, cum una dentatura in dicta plana et duobus modionis. Que quidem porta cum arcu, cimerio, cum foyamine, ac fenestra esse debeant bone vene lapidis et bene laborate prout convenit et stare debet, facta completa, et conducta ad moleum sive ripam arbi ad omnes expensas ipsius magistri Andree, usque ad diem vigessimum quintum mensis martii altioris anni videlicet 1461. et hoc pretio et nomine pretii ducatos decem octo boni auri et iusti ponderis et unius barili vini...

Not. T. Stanciis, 202.

¹²⁹) 1461. Indictione 9 die domenicæ XII mensis junii presentes ser Matcho Spalatio et magistro Petro genero Mathei de maromane testibus in logia civitatis. Ser Christophorus de nemira procurator suprascripti magistri Andree suprascripti sponte dixit habuisse et recepisse a ser Zedolino suprascripto nomine dicti magistri Andree lapicide libras nonaginta novem parvorum in computo laborerii suprascripti...

Ibid.

¹³⁰) Folnesics o. c. 184.

¹³¹) V. sl. Brusić: o. c. 156. Da je Kolanova palača doista bila u ulici gdje je i sada njen dvorišni portal svjedoči slijedeći dokument:

1454. 21. VII. Magister Lucas frater viti caligo... vendidit Jelene Chieche de Veglia... unam suam domum positam in Arbo in ruga qua itur a logia communis ad catrabum... propter ser Collanis de Cernotte senoir, et de traversa prefatus ser Collanus...

Not. T. Stanciis.

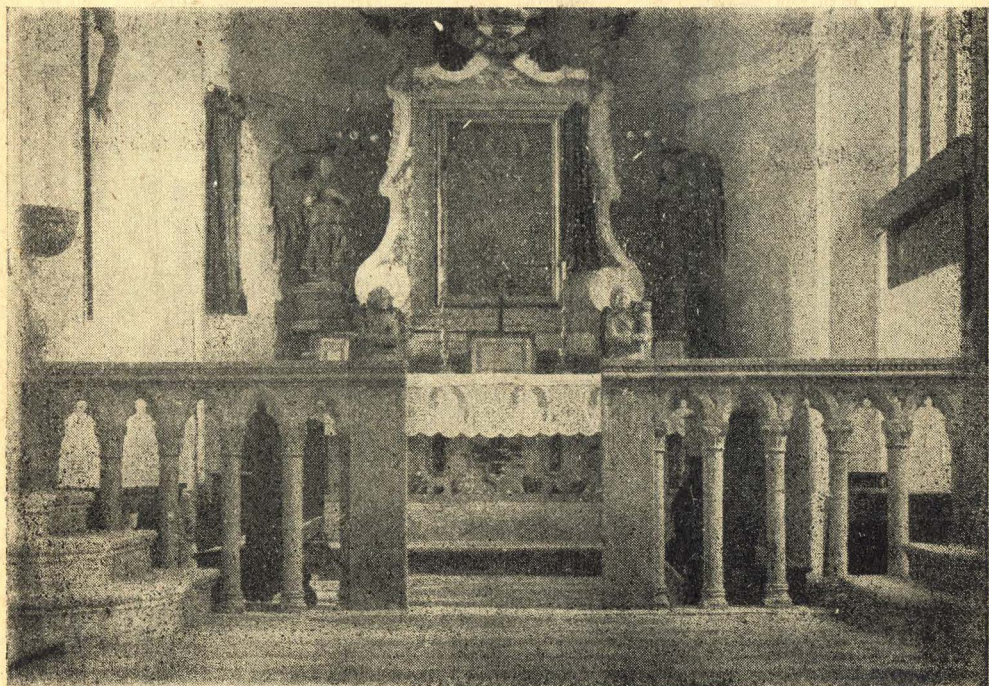
¹³²) V. sl. Schleier, Bild 63.

* Stari rapski arhiv prenio je nedavno iz Raba u Državni arhiv u Zadru dr. S. Antoljak i omogućio mi da ga tu pregledam iako još nije potpuno sređen. Spisi imaju dvostruku paginaciju, izvornu i novu koju je zaveo O. Badurina. Ja sam se pridržavao izvorne, ali gdje je ta izbljedjela prihvatilo sam Badurininu. Iza imena notara po kojem se nazivlje svezak je broj lista. Broj sa zarezom označuje stražnju stranu lista. Dokumente navedene u bilješci 65 i 66 ustupio mi je ljubavno prof. Miho Barada.

Peter Trogranić

PIETA

Aleši:

OGRADICE U RAPSKOJ KATEDRALI